

www.turkishstudies.net/religion

Turkish Studies - Comparative Religious Studies

eISSN: 2667-5544

Research Article / Araştırma Makalesi

ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY

A Critical Approach to the Interpretation of the Safih Word as Woman in the Qur'an

Kur'an'da Geçen Sefih Kelimesinin Kadın Şeklinde Yorumlanmasına Eleştirel Bir Yaklaşım

Kerim Yılmaz*

Abstract: It has been observed that some exegetes interpret the word *sufahā* in verse 5 of Sūrah an-Nisā' and the word *safih* in verse 282 of Sūrah al-Baqara to mean "women". In fact, it is reported that some of the companions and tābiūn commentators stated, "Women are the most foolish of the foolish". In this context, the aim of this study is to determine whether it is possible to assign a feminine meaning to the words *safih* and its plural *sufahā* which are derived from the root *s-f-h* in the Qur'an. Who are the exegetes who assign a women meaning to this word? What factors influence the assignment of a women meaning to these words? From which perspectives can the assignment of a women meaning to these words be criticized? Such questions and their answers define the scope of this study. This study will employ a descriptive methodology based on document analysis using data from classical and contemporary exegetical sources. Although there are some studies on the *s-f-h* root in the Qur'an, it has been observed that these studies do not address in detail the attribution of the meaning "woman" to this root. The study is expected to contribute to the exegetical literature by tracing the etymological roots of a word found in the Qur'an. It has been concluded that the most significant factor in attributing the meaning of "woman" to the word *safih* is the traditions transmitted by the exegetes among the companions and the tābiūn. In addition, it is possible to mention factors such as the association of certain hadiths with negative connotations regarding women with the verses relevant to our topic, as well as the exegete's sociocultural background and the repetition of traditions handed down from the past. It is understood that attributing the meaning of "woman" to this root is not possible when approaching the Quran holistically. Furthermore, it has been concluded that linguistic data and the fact that women possess property rights also prevent women from falling under the scope of the *safih* word.

Keywords: Tafsir, Nisā' 4:5, The Foolish, Women, Weak Minded

Öz: Bazı müfessirlerin Nisā' Sûresi 5. âyette geçen *süfehâ* kelimesi başta olmak üzere Bakara Sûresi 282. âyette geçen *sefiḥ* kelimelerine kadın anlamı verdiği müşahade edilmektedir. Hatta bu konuda sahâbe ve tābiūn müfessirlerinden bazılarının "kadınlar sefiḥlerin en sefihidir" dediği nakledilmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, Kur'an'da *s-f-h* kökünden türeyen *sefiḥ* ve cemisi *süfehâ* kelimelerine kadın anlamı vermenin mümkün olup olmadığını tespit etmektir. Bu kelimeye kadın anlamı veren müfessirler kimlerdir? Bu kelimelere kadın anlamı vermede etkili olan faktörler nelerdir? Bu kelimelere kadın anlamı verilmesi hangi yönlerden eleştirilebilir? gibi sorular ve bu soruların cevapları konunun sınırlarını oluşturmaktadır. Çalışmada

* Asst. Prof. Dr. Niğde Ömer Halisdemir University, Faculty of Theology, Department of Tafsir
Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Tefsir Anabilim Dalı
ORCID <https://orcid.org/0000-0003-0712-6725>
yilmazkerim@ohu.edu.tr

Cite as/ Atıf: Yılmaz, K. (2026). A critical approach to the interpretation of the Safih word as woman in the Qur'an / Kur'an'da geçen Sefih kelimesinin kadın şeklinde yorumlanmasına eleştirel bir yaklaşım. *Turkish Studies-Comparative Religious Studies*, 21(Ö1), 2937-2973. [Special Issues Dedicated to Prof. Dr. Mahmut Özer]. Ankara Bilim University Publications. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.94338>

Received/Geliş: 09 May/ Mayıs 2026

Accepted/Kabul: 15 September/Eylül 2026

Published/Yayın: 20 September/Eylül 2026

Checked by plagiarism software

klasik ve günümüz tefsir kaynaklarının verilerinden hareketle doküman analizinden yola çıkarak betimleyici bir yöntem kullanılacaktır. Kur'an'da *s-f-h* köküyle ilgili bazı çalışmalar olmasına rağmen bu çalışmalarda ilgili köke kadın anlamı verilmesinin detaylı bir şekilde ele alınmadığı müşahade edilmiştir. Çalışmanın Kur'an'da geçen bir kelimenin anlam izlerini takip etmesi açısından tefsir literatürüne katkı vermesi beklenmektedir. *Sefih kelimesine* kadın anlamı vermedeki en önemli etkenin sahâbe ve tâbiûn müfessirlerinden gelen rivayetlerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında kadınlarla ilgili olumsuz çağrışım yapan bazı hadislerin konumuzla ilgili âyetlerle ilişkilendirilmesi ve müfessirin yetiştiği sosyokültürel ortama ek olarak geçmişten gelen rivayetleri tekrar etmek gibi etkenlerden de bahsetmek mümkündür. Bu köke kadın anlamı verilmesinin Kur'an'a bütüncül yaklaşıldığında mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Bunun yanında dil bilimsel verilerin ve kadının mülkiyet hakkı bulunmasının da kadınların *sefih* kelimesinin kapsamına girmesini engellediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Nisâ 4:5, Süfehâ', Kadın, Akli Eksik

Structured Abstract:

Some exegetes interpret the word *sufahā* which appears in verse 5 of Sūrah an-Nisā' and is derived from the root *s-f-h*, as well as the word *safih* in verse 282 of Sūrah al-Baqara, in addition to meanings such as "child, one who cannot fully use their mind" and "orphan", also carry the meaning of "woman/women". In fact, it is reported that some of the companions and tābiūn exegetes stated, "Women are the most foolish of the foolish". Furthermore, it is noteworthy that these words have been associated with women in every period from the past to the present. In this context, the aim of this study is to determine whether it is possible to assign the meaning of "woman" to the words *safih* and its plural *sufahā* which are derived from the root *s-f-h* in the Quran. Who are the exegetes who attribute a feminine meaning to this word? What factors influence the attribution of a feminine meaning to these words? From which perspectives can the attribution of a feminine meaning to these words be criticized? Such questions and their answers define the scope of this study.

This study will employ a descriptive methodology based on document analysis using data from classical and contemporary exegetical sources. Although there are some studies on the *s-f-h* root in the Qur'an, it has been observed that these studies do not address in detail the attribution of the meaning "woman" to this root. In addition to tracing the evolution of the meaning attributed to a word in the Qur'an, this study is expected to contribute to the field of exegesis by taking a critical approach to the inclusion of women who constitute one of the cornerstones of society within the semantic scope of the word *safih*.

It is evident that many exegetes from the past to the present have included women within the semantic scope of the *safih* word. In this regard, it is possible to cite figures such as Ibn 'Umar and Ibn 'Abbās from the companions; Mujāhid, Hasan al-Basrī, and Dahhāk from the tābiūn and later, Mukātil b. Sulaymān, al-Farrā, Makkī b. Abī Tālib, Abū Bakr Ibn al-Arabī, and Mehmet Vehbi Efendi as examples. It can be argued that the negative image of women in the sociocultural environment of the time influenced the companions and tābiūn exegetes in attributing the meaning of "woman" to the word *safih*, particularly due to the transmission of negative hadiths regarding women from the Prophet. As for later exegetes, it is possible to state that, in addition to repeating past hadiths, the negative image of women in the sociocultural environment of their time also played a role.

It can be said that the root "s-f-h" did not carry the meaning of "woman" in its usage during the pre-Islamic period. However, regarding the etymology of this word, it is understood that, starting in the fourth century, the meaning of "women" was influenced not only by the perception that "women lack reason" but also by Ibn 'Abbās's interpretation of the relevant verse, in which he stated, "Women are the most foolish of the foolish." It has been established that the first criticism of interpreting the word *safih* to mean "women" was made by at-Tabarī in the late third and early fourth centuries AH. Although some exegetes, such as Tabarī and ar-Rāzī, mention this interpretation of the root in their works, it has been concluded that they adopted a critical stance on the matter and did not endorse this view. It has been observed that some exegetes, such as Ibn Abū Hātim, as-Sa'lebi, and al-Māwardī, presented all views including those regarding women without making a preference among them.

It can be said that the most significant factor in the mention of the meaning "women" for the *safih* word in exegeses is the narrations transmitted from the companions and the tābiūn. However, it has been concluded that the association of certain hadiths attributed to the Prophet such as those implying negative connotations about women, such as "women lack reason" and "women are sefihs" with the verses relevant to our topic, the commentators' uncritical acceptance of past interpretations and the prevailing sociocultural belief that women lack reason have all played a role. In addition to these factors, it can be argued that the inherent differences in the nature of women and men also play a role.

In the critique of attributing a feminine meaning to the words *safih* and *sufahā*, linguistic critiques have been raised, along with a critique of the context of the verses mandating that women receive a dowry and a share of the inheritance, as well as a critique of the sources of hadiths that convey negative views about women; along with the use of various arguments such as scientific data regarding women's right to property and the fact that women's cognitive abilities are not inferior to men's.

In conclusion, it can be argued that assigning the meaning of "women" to the word *safih* narrows the word's scope. This is because the words *safih* and *sufahā* encompass anyone whether male or female, young or old who lacks sound judgment and the ability to manage their property. It has been understood that these

words are legal words that, in a general sense and regardless of gender, refer to men and women especially children who are wasteful and like the mentally ill, lack the ability to manage their property.

Keywords: Tafsir, Nisā' 4:5, The Foolish, Women, Weak Minded

ملخص منظم:

يفسر بعض المفسرين لكلمة "سفهاء" "امراً/نساء" في الآية 5 من سورة النساء، وكلمة "سفيه" في الآية 282 من سورة البقرة، المشتقة من الجذر س-ف-ه، بالإضافة إلى معانٍ أخرى مثل "طفل، شخص لا يُحسن استخدام عقله، يتيم". بل ورد أن بعض الصحابة والتابعين قالوا: "النساء اسفه السفهاء". ومن الجدير بالذكر أن هذه الكلمات ارتبطت بالنساء عبر التاريخ. في هذا السياق، تهدف هذه الدراسة إلى تحديد ما إذا كان من الممكن إعطاء معنى "امراً" لكلمتي "سفيه" و"جمعها" "سفهاء"، المشتقتين من الجذر س-ف-ه في القرآن الكريم. من هم المفسرون الذين أعطوا هذه الكلمة معنى "امراً"؟ ما هي العوامل المؤثرة في إعطاء هذه الكلمة معنى "امراً"؟ وكيف يمكن انتقاد استخدام الدلالات المؤنثة لهذه الكلمات؟ تشكل هذه الأسئلة، وإجاباتها، حدود هذا النقاش.

ستعتمد هذه الدراسة على المنهج الوصفي القائم على تحليل الوثائق، مستندة إلى بيانات من مصادر تفسير القرآن الكريم الكلاسيكية والمعاصرة. وبالرغم من وجود بعض الدراسات حول الجذر (س-ف-ه) في القرآن الكريم، فقد لوحظ أن هذه الدراسات لم تتناول تفسير الكلمة بمعنى "امراً" بشكل كافٍ. ومن المتوقع أن تُسهم هذه الدراسة في مجال تفسير القرآن الكريم من خلال تتبع المعاني المُعطاة لكلمة في القرآن الكريم، ومن خلال دراسة نقدية لإدراج المرأة، باعتبارها ركيزة أساسية في المجتمع، ضمن الحقل الدلالي لكلمة "سفيه" على النساء.

على مر التاريخ، أدرج العديد من المفسرين النساء ضمن المعاني الدلالية لكلمة "سفيه" ومن الأمثلة على ذلك ابن عمر وابن عباس من الصحابة، ومجاهد والحسن البصري والضحاك من التابعين، ومقاتل بن سليمان والفراء ومكي بن أبي طالب وأبو بكر بن عربي ومحمد وهبي أفندي. ويمكن إرجاع تفسير "سفيه" على أنها تشير إلى النساء إلى الروايات السلبية المنسوبة إلى النبي محمد صلى الله عليه وسلم عن النساء، فضلاً عن الصورة الاجتماعية والثقافية السلبية للمرأة السائدة آنذاك، والتي أثرت في مفسري الصحابة والتابعين. أما بالنسبة للمفسرين اللاحقين، فبالإضافة إلى تكرار الروايات السابقة، لعبت الصورة السلبية للمرأة في البيئة الاجتماعية والثقافية لعصرهم دوراً أيضاً.

يمكن القول إن الجذر (س-ف-ه) لم يكن يحمل معنى "امراً" في استخدامه خلال الجاهلية. إلا أنه في أصل هذه الكلمة، يُفهم أن معنى "النساء" منذ القرن الرابع الهجري فصاعداً تأثر بالاعتقاد السائد بأن "عقل المرأة ناقص"، وكذلك بتفسير ابن عباس للآية الكريمة: "النساء اسفه السفهاء". وقد تبين أن أول من انتقد إعطاء معنى "النساء" لكلمة "سفيه" كان الطبري في أواخر القرن الثالث وأوائل القرن الرابع الهجري. ورغم أن بعض المفسرين، كالطبري والرازي، ذكروا إعطاء معنى "النساء" لهذا الجذر في مؤلفاتهم، فقد خلص إلى أنهم اتخذوا موقفاً نقدياً من هذه المسألة ولم يؤيدوا هذا الرأي. كما لوحظ أن بعض المفسرين، كابن أبي حاتم والثعلبي والمواردي، عرضوا جميع الآراء، بما فيها تلك المتعلقة بالنساء، دون تفضيل أي منها على الآخر.

يمكن القول إن أهم عامل في تفسير كلمة "سفيه" في التفاسير، باعتبارها تشير إلى النساء، هو روايات الصحابة والتابعين. ومع ذلك، فقد استنتج أيضاً أن ربط بعض الأحاديث المنسوبة إلى النبي، مثل "عقل المرأة ناقص" و"النساء جاهلات"، بالآيات ذات الصلة بموضوعنا، وقبول التفاسير السابقة من قبل المفسرين، والنظرة الاجتماعية والثقافية السائدة لعقل المرأة على أنه ناقص، كلها عوامل مؤثرة. إضافة إلى ذلك، يُمكن اعتبار الاختلاف البنوي بين النساء والرجال عاملاً مساهماً.

في سياق الانتقادات الموجهة لتفسير كلمة "سفيه/سفهاء" بمعنى خاص بالنساء، طُرحت حججٌ متعددة، منها النقد اللغوي، وسياق الآيات التي تأمر النساء بأخذ نصيب من المهر والميراث، ونقد مصادر الروايات التي تُعبر عن نظرة سلبية تجاه النساء، وحق المرأة في التملك، وبيانات علمية تُثبت أن القدرات العقلية للمرأة لا تقل عن قدرات الرجل.

وختاماً، يُمكن القول إن تفسير كلمة "سفيه/سفهاء" بمعنى خاص بالنساء يُضيق معناها. لأن كلمة "سفيه/سفهاء" تشمل كل من يعاني من قصور عقلي، ذكراً كان أو أنثى، صغيراً كان أو كبيراً، ويفتقر إلى القدرة على إدارة أمواله. وقد فُهم أن هذه الكلمة مصطلح قانوني يُشير عموماً إلى الرجال والنساء، وخاصة الأطفال، الذين يُبذرون أموالهم ويفتقرون إلى القدرة على إدارتها، بغض النظر عن الجنس، والذين يعانون من أمراض عقلية.

الكلمات المفتاحية: التفسير، سورة النساء 4:5، السفهاء، النساء، ضعف العقل

Résumé Structuré:

Certains exégètes interprètent le mot *sufahā'*, qui apparaît au verset 5 de la sourate an-Nisā' et qui est dérivé de la racine *s-f-h*, ainsi que le mot *safih* au verset 282 de la sourate al-Baqara, comme ayant, outre des significations telles que « enfant, personne incapable d'utiliser pleinement son esprit » et « orphelin »,

également le sens de « femme/femmes ». En effet, il est rapporté que certains compagnons et exégètes des tābiūn ont déclaré : « Les femmes sont les plus insensées parmi les insensés ». De plus, il convient de noter que ces mots ont été associés aux femmes à toutes les époques, du passé jusqu'à nos jours. Dans ce contexte, l'objectif de cette étude est de déterminer s'il est possible d'attribuer le sens de « femme » aux mots *safih* et à son pluriel *sufahā*, dérivés de la racine *s-f-h* dans le Coran. Qui sont les exégètes qui attribuent un sens féminin à ce mot ? Quels facteurs influencent l'attribution d'un sens féminin à ces mots ? Sous quels angles l'attribution d'un sens féminin à ces mots peut-elle être critiquée ? Ces questions et leurs réponses définissent le champ d'application de cette étude.

Cette étude emploiera une méthodologie descriptive fondée sur l'analyse documentaire, à partir de données issues de sources exégétiques classiques et contemporaines. Bien qu'il existe certaines études sur la racine *s-f-h* dans le Coran, il a été observé que celles-ci n'abordent pas en détail l'attribution du sens de « femme » à cette racine. Outre le fait de retracer l'évolution de la signification attribuée à un mot dans le Coran, cette étude devrait contribuer au domaine de l'exégèse en adoptant une approche critique vis-à-vis de l'inclusion des femmes — qui constituent l'un des piliers de la société — dans le champ sémantique du mot *safih*.

Il est évident que de nombreux exégètes, du passé à nos jours, ont inclus les femmes dans le champ sémantique du mot *safih*. À cet égard, on peut citer comme exemples des personnalités telles qu'Ibn 'Umar et Ibn 'Abbās parmi les compagnons ; Mujāhid, Hasan al-Basrī et Dahhāk parmi les tābiūn ; et, plus tard, Mukātil b. Sulaymān, al-Farrā, Makkī b. Abī Tālib, Abū Bakr Ibn al-Arabī et Mehmet Vehbi Efendi. On peut soutenir que l'image négative des femmes dans le contexte socioculturel de l'époque a influencé les exégètes parmi les compagnons et les tābiūn pour qu'ils attribuent le sens de « femme » au mot *safih*, notamment en raison de la transmission de hadīths négatifs concernant les femmes provenant du Prophète. Quant aux exégètes ultérieurs, on peut affirmer que, outre la répétition des hadīths antérieurs, l'image négative des femmes dans le contexte socioculturel de leur époque a également joué un rôle.

On peut dire que la racine « s-f-h » ne véhiculait pas le sens de « femme » dans son usage durant la période préislamique. Cependant, en ce qui concerne l'étymologie de ce mot, il apparaît qu'à partir du IVe siècle, le sens de « femmes » a été influencé non seulement par la perception selon laquelle « les femmes manquent de raison », mais aussi par l'interprétation qu'Ibn 'Abbas a donnée du verset en question, dans laquelle il affirmait : « Les femmes sont les plus sombres d'esprit parmi les sombres d'esprit. » Il a été établi que la première critique de l'interprétation du mot *safih* comme signifiant « femmes » a été formulée par at-Tabarī à la fin du IIIe et au début du IVe siècle de l'Hégire. Bien que certains exégètes, tels que Tabarī et ar-Rāzī, mentionnent cette interprétation de la racine dans leurs ouvrages, il a été conclu qu'ils adoptaient une position critique sur la question et ne souscrivaient pas à ce point de vue. On a observé que certains exégètes, tels qu'Ibn Abū Hātim, as-Sa'lebī et al-Māwardī, présentaient tous les points de vue, y compris ceux concernant les femmes, sans faire de distinction entre eux.

On peut affirmer que le facteur le plus significatif dans la mention du sens de « femmes » pour le mot *safih* dans les exégèses réside dans les récits transmis par les compagnons et les tābiūn. Cependant, il a été conclu que l'association de certains hadīths attribués au Prophète — notamment ceux impliquant des connotations négatives à l'égard des femmes, tels que « les femmes manquent de raison » et « les femmes sont des *safih* » — avec les versets pertinents pour notre sujet, l'acceptation sans discernement par les commentateurs des interprétations passées et la croyance socioculturelle dominante selon laquelle les femmes manquent de raison ont toutes joué un rôle. Outre ces facteurs, on peut soutenir que les différences inhérentes à la nature des femmes et des hommes jouent également un rôle.

Dans la critique de l'attribution d'une signification féminine aux mots *safih* et *sufahā*, des critiques linguistiques ont été formulées, ainsi qu'une critique du contexte des versets imposant que les femmes reçoivent une dot et une part de l'héritage, et une critique des sources des hadīths véhiculant des opinions négatives sur les femmes ; ainsi que l'utilisation de divers arguments tels que des données scientifiques concernant le droit des femmes à la propriété et le fait que les capacités cognitives des femmes ne sont pas inférieures à celles des hommes.

En conclusion, on peut affirmer que le fait d'attribuer le sens de « femmes » au mot *safih* restreint la portée de ce terme. En effet, les termes *safih* et *sufahā* englobent toute personne, homme ou femme, jeune ou âgée, qui manque de bon sens et de la capacité à gérer ses biens. Il est admis que ces termes sont des termes

juridiques qui, dans un sens général et indépendamment du genre, désignent les hommes et les femmes – en particulier les enfants – qui sont dépensiers et qui, à l’instar des malades mentaux, sont incapables de gérer leurs biens.

Mots-clés : Tafsir, Nisā’ 4:5, Les insensés, Femmes, Esprits faibles

Resumen Estructurado:

Algunos exégetas interpretan que la palabra *sufahā*, que aparece en el versículo 5 de la sura an-Nisā’ y deriva de la raíz *s-f-h*, así como la palabra *safīh* del versículo 282 de la sura al-Baqara, además de significados como «niño», «quien no puede usar plenamente su mente» y «huérfano», también tienen el significado de «mujer/mujeres». De hecho, se ha transmitido que algunos de los compañeros y exégetas tābiūn afirmaron: «Las mujeres son las más necias de entre los necios». Además, cabe destacar que estas palabras se han asociado con las mujeres en todas las épocas, desde el pasado hasta el presente. En este contexto, el objetivo de este estudio es determinar si es posible atribuir el significado de «mujer» a las palabras *safīh* y su plural *sufahā*, derivadas de la raíz *s-f-h* en el Corán. ¿Quiénes son los exégetas que atribuyen un significado femenino a esta palabra? ¿Qué factores influyen en la atribución de un significado femenino a estas palabras? ¿Desde qué perspectivas puede criticarse la atribución de un significado femenino a estas palabras? Estas preguntas y sus respuestas definen el alcance de este estudio.

Este estudio empleará una metodología descriptiva basada en el análisis documental, utilizando datos procedentes de fuentes exegéticas clásicas y contemporáneas. Aunque existen algunos estudios sobre la raíz *s-f-h* en el Corán, se ha observado que dichos estudios no abordan en detalle la atribución del significado de «mujer» a esta raíz. Además de rastrear la evolución del significado atribuido a una palabra en el Corán, se espera que este estudio contribuya al campo de la exégesis al adoptar un enfoque crítico respecto a la inclusión de las mujeres —que constituyen uno de los pilares de la sociedad— dentro del ámbito semántico de la palabra *safīh*.

Es evidente que muchos exégetas, desde el pasado hasta el presente, han incluido a las mujeres dentro del ámbito semántico de la palabra *safīh*. A este respecto, cabe citar como ejemplos a figuras como Ibn ‘Umar e Ibn ‘Abbās, de entre los compañeros; a Mujāhid, Hasan al-Basrī y Dahhāk, de entre los tābiūn; y, posteriormente, a Mukātil b. Sulaymān, al-Farrā, Makkī b. Abī Tālib, Abū Bakr Ibn al-Arabī y Mehmet Vehbi Efendi. Se puede argumentar que la imagen negativa de la mujer en el entorno sociocultural de la época influyó en los exégetas de entre los compañeros y los tābiūn a la hora de atribuir el significado de «mujer» a la palabra *safīh*, sobre todo debido a la transmisión de hadices negativos sobre las mujeres procedentes del Profeta. En cuanto a los exégetas posteriores, cabe afirmar que, además de repetir los hadices del pasado, la imagen negativa de las mujeres en el entorno sociocultural de su época también influyó.

Se puede afirmar que la raíz «s-f-h» no tenía el significado de «mujer» en su uso durante el período preislámico. Sin embargo, en cuanto a la etimología de esta palabra, se entiende que, a partir del siglo IV, el significado de «mujeres» se vio influido no solo por la percepción de que «las mujeres carecen de razón», sino también por la interpretación de Ibn ‘Abbās del versículo pertinente, en la que afirmaba: «Las mujeres son las más necias de entre los necios». Se ha establecido que la primera crítica a la interpretación de la palabra *safīh* en el sentido de «mujeres» la formuló at-Tabarī a finales del siglo III y principios del IV d. H. Aunque algunos exégetas, como Tabarī y ar-Rāzī, mencionan esta interpretación de la raíz en sus obras, se ha concluido que adoptaron una postura crítica al respecto y no respaldaron esta opinión. Se ha observado que algunos exégetas, como Ibn Abū Hātim, as-Sa‘lebī y al-Māwardī, presentaron todas las opiniones, incluidas las relativas a las mujeres, sin mostrar preferencia alguna entre ellas.

Cabe decir que el factor más significativo en la mención del significado de «mujeres» para la palabra *safīh* en las exégesis son las narraciones transmitidas por los compañeros y los tābiūn. Sin embargo, se ha llegado a la conclusión de que han influido la asociación de ciertos hadices atribuidos al Profeta —como aquellos que implican connotaciones negativas sobre las mujeres, por ejemplo, «las mujeres carecen de razón» y «las mujeres son sefihs»— con los versículos relevantes para nuestro tema; la aceptación acrítica por parte de los comentaristas de interpretaciones del pasado; y la creencia sociocultural predominante de que las mujeres carecen de razón. Además de estos factores, cabe argumentar que las diferencias inherentes a la naturaleza de las mujeres y los hombres también influyen.

En la crítica a la atribución de un significado femenino a las palabras *safih* y *sufahā*, se han planteado objeciones lingüísticas, junto con una crítica al contexto de los versículos que establecen que las mujeres deben recibir una dote y una parte de la herencia, así como una crítica a las fuentes de los hadices que transmiten opiniones negativas sobre las mujeres; junto con el uso de diversos argumentos, como los datos científicos sobre el derecho de las mujeres a la propiedad y el hecho de que las capacidades cognitivas de las mujeres no son inferiores a las de los hombres.

En conclusión, se puede argumentar que asignar el significado de «mujeres» a la palabra *safih* limita el alcance de la misma. Esto se debe a que las palabras *safih* y *sufahā* abarcan a cualquier persona, ya sea hombre o mujer, joven o mayor, que carezca de buen juicio y de la capacidad para administrar sus bienes. Se ha entendido que estas palabras son términos jurídicos que, en un sentido general e independientemente del género, se refieren a hombres y mujeres —especialmente a los niños— que son derrochadores y, al igual que los enfermos mentales, carecen de la capacidad para administrar sus bienes.

Palabras clave: Tafsir, Nisā' 4:5, los insensatos, mujeres, personas de mente débil

结构化摘要:

一些经注学家认为,《妇女章》第5节中出现的词*sufahā* (源自词根*s-f-h*) 以及《黄牛章》第282节中的词*safih*,除了“孩童”、“无法完全运用理智者”和“孤儿”等含义外,还具有“妇女”的含义。事实上,据记载,一些圣门弟子和再传者(塔比乌恩)的经注学家曾指出:“妇女是愚人中最愚蠢的。”此外,值得注意的是,从过去到现在的各个时期,这些词语一直与妇女相关联。在此背景下,本研究旨在探讨是否可以将“女性”这一含义赋予《古兰经》中源自词根*s-f-h*的词*safih*及其复数形式*sufahā*。哪些经注学家将女性含义归于该词?哪些因素影响了这些词被赋予女性含义?从哪些角度可以对将女性含义归于这些词的做法提出批评?上述问题及其答案界定了本研究的范围。

本研究将采用基于文献分析的描述性方法,数据源自古典及当代经注文献。尽管已有部分研究探讨了《古兰经》中*s-f-h*词根,但观察发现,这些研究并未详细论及将“女性”这一含义赋予该词根的问题。除追溯《古兰经》中词语含义的演变外,本研究还旨在通过批判性地审视将女性——作为社会基石之一——纳入*safih*一词的语义范畴这一现象,为经注学领域作出贡献。

显然,从过去到现在的许多经注学家都将女性纳入了*safih*一词的语义范畴。就此而言,可以列举圣门弟子中的伊本·欧麦尔和伊本·阿巴斯;塔比翁中的穆贾希德、哈桑·巴斯里和达哈克;以及后来的穆卡特尔·本·苏莱曼、法拉·麦基·本·阿比·塔利布、阿布·巴克尔·伊本·阿拉比和梅赫梅特·韦赫比·埃芬迪等作为例证。可以认为,当时社会文化环境中对女性的负面形象影响了圣门弟子和塔比乌恩派经注学家将“女性”的含义归于*safih*一词,特别是由于先知关于女性的负面圣训的流传。至于后来的经注学家,可以认为,除了重复过去的圣训外,当时社会文化环境中女性的负面形象也起了一定作用。

可以说,“s-f-h”这个词根在伊斯兰教前时期的使用中并不具有“女性”的含义。然而,关于该词的词源,可以理解的是,从4世纪开始,“妇女”这一含义不仅受到“妇女缺乏理性”这一观念的影响,还受到伊本·阿巴斯对相关经文的解释的影响,他在解释中指出:“妇女是愚蠢者中最愚蠢的。”已有确凿证据表明,对将词*safih*解释为“妇女”这一做法的首次批评,是由塔巴里在伊斯兰历第三世纪末至第四世纪初提出的。尽管一些经注学家,如塔巴里和拉齐,在其著作中提到了对该词根的这一解释,但研究结论认为,他们对此采取了批判态度,并未赞同这一观点。观察发现,部分经注学家,如伊本·阿布·哈提姆、萨莱比和马瓦尔迪,在阐述该词义时,会如实呈现包括关于“妇女”的所有观点,而不会在其中表现出偏好。

可以说,经注中提及“*safih*”一词具有“妇女”含义的最重要因素,是源自圣门弟子和塔比乌恩的传述。然而,研究结论指出,将某些归因于先知的圣训——例如那些对女性带有负面含义的圣训,如“女性缺乏理智”和“女性是*sefihs*”——与本主题相关的经文联系起来,注释者对过去解释的不加

критического восприятия, а также тогдашняя «идея отсутствия женского разума» — это социальная концепция, которая сыграла роль. Помимо этих факторов, можно утверждать, что, помимо повторения хадисов прошлого, свою роль сыграл также негативный образ женщин в социокультурной среде их времени.

В отношении того, как экзегеты интерпретируют слово *sufahā'*, которое встречается в 5-м аяте суры «ан-Ниса» и происходит от корня *s-f-h*, а также слово *safih* в 282-м аяте суры «аль-Бакара», помимо таких значений, как «ребёнок, тот, кто не может в полной мере пользоваться своим разумом» и «сирота», как имеющие значение «женщина/женщины». Действительно, передаётся, что некоторые из сподвижников и экзегетов из числа табиунов заявляли: «Женщины — самые глупые из глупых». Кроме того, следует отметить, что эти слова ассоциировались с женщинами на протяжении всех эпох — от древности до наших дней. В этом контексте целью данного исследования является определение того, возможно ли приписать значение «женщина» словам *safih* и его множественному числу *sufahā'*, которые в Коране производны от корня *s-f-h*. Кто из экзегетов приписывает этому слову женское значение? Какие факторы влияют на приписывание этим словам женского значения? С каких точек зрения можно критиковать приписывание этим словам женского значения? Такие вопросы и ответы на них определяют рамки данного исследования.

Следовательно, многие экзегеты от древности до наших дней включали женщин в семантический круг слова *safih*. В этой связи в качестве примеров можно привести таких деятелей, как Ибн 'Умар и Ибн 'Аббас из числа сподвижников; Муджахид, Хасан аль-Басри и Даххак из числа табиунов, а также более поздних — Мукатил ибн Сулейман, аль-Фарра, Макки ибн Аби Талиба, Абу Бакр ибн аль-Араби и Мехмет Вехби Эфенди. Можно утверждать, что негативный образ женщин в социокультурной среде того времени повлиял на экзегетов из числа сподвижников и табиунов, придавших слову *safih* значение «женщина», в частности, в связи с передачей хадисов Пророка, содержащих негативные высказывания о женщинах. Что касается более поздних экзегетов, то можно утверждать, что, помимо повторения хадисов прошлого, свою роль сыграл также негативный образ женщин в социокультурной среде их времени.

Ключевые слова: «Коранские толкования», «Женщины» 4:5, «идея отсутствия женского разума», женщины, «идея отсутствия женского разума»

Структурированное Резюме:

Некоторые экзегеты интерпретируют слово *sufahā'*, которое встречается в 5-м аяте суры «ан-Ниса» и происходит от корня *s-f-h*, а также слово *safih* в 282-м аяте суры «аль-Бакара», помимо таких значений, как «ребёнок, тот, кто не может в полной мере пользоваться своим разумом» и «сирота», как имеющие значение «женщина/женщины». Действительно, передаётся, что некоторые из сподвижников и экзегетов из числа табиунов заявляли: «Женщины — самые глупые из глупых». Кроме того, следует отметить, что эти слова ассоциировались с женщинами на протяжении всех эпох — от древности до наших дней. В этом контексте целью данного исследования является определение того, возможно ли приписать значение «женщина» словам *safih* и его множественному числу *sufahā'*, которые в Коране производны от корня *s-f-h*. Кто из экзегетов приписывает этому слову женское значение? Какие факторы влияют на приписывание этим словам женского значения? С каких точек зрения можно критиковать приписывание этим словам женского значения? Такие вопросы и ответы на них определяют рамки данного исследования.

В данном исследовании будет использована описательная методология, основанная на анализе документов с использованием данных из классических и современных экзегетических источников. Хотя существуют некоторые исследования, посвящённые корню *s-f-h* в Коране, было отмечено, что в них не рассматривается подробно приписывание этому корню значения «женщина». Помимо прослеживания эволюции значения, придаваемого слову в Коране, данное исследование, как ожидается, внесёт вклад в область экзегетики, применив критический подход к включению женщин — которые составляют один из краеугольных камней общества — в семантический круг слова *safih*.

Очевидно, что многие экзегеты от древности до наших дней включали женщин в семантический круг слова *safih*. В этой связи в качестве примеров можно привести таких деятелей, как Ибн 'Умар и Ибн 'Аббас из числа сподвижников; Муджахид, Хасан аль-Басри и Даххак из числа табиунов, а также более поздних — Мукатил ибн Сулейман, аль-Фарра, Макки ибн Аби Талиба, Абу Бакр ибн аль-Араби и Мехмет Вехби Эфенди. Можно утверждать, что негативный образ женщин в социокультурной среде того времени повлиял на экзегетов из числа сподвижников и табиунов, придавших слову *safih* значение «женщина», в частности, в связи с передачей хадисов Пророка, содержащих негативные высказывания о женщинах. Что касается более поздних экзегетов, то можно утверждать, что, помимо повторения хадисов прошлого, свою роль сыграл также негативный образ женщин в социокультурной среде их времени.

Можно сказать, что корень «с-ф-х» в доисламский период не имел значения «женщина». Однако, что касается этимологии этого слова, то становится понятно, что, начиная с IV века, на значение «женщины» повлияло не только представление о том, что «женщинам не хватает разума», но и толкование соответствующего аята Ибн 'Аббасом, в котором он заявил: «Женщины — самые глупые из глупых». Установлено, что первая критика толкования слова *safih* в значении «женщины» прозвучала от ат-Табари в конце III — начале IV веков хиджры. Хотя некоторые экзегеты, такие как ат-Табари и ар-Рази, упоминают это толкование корня в своих трудах, был сделан вывод, что они

занимали критическую позицию по этому вопросу и не поддерживали данную точку зрения. Было отмечено, что некоторые экзегеты, такие как Ибн Абу Хатим, ас-Салеби и аль-Маварди, излагали все точки зрения, включая те, что касаются женщин, не отдавая предпочтения ни одной из них.

Можно сказать, что наиболее значимым фактором упоминания значения «женщины» для слова *saḥīḥ* в экзегетических трудах являются предания, переданные от сподвижников и табиунов. Однако был сделан вывод, что свою роль сыграли: связывание определённых хадисов, приписываемых Пророку, — таких, как те, которые содержат негативные коннотации в отношении женщин, например, «женщинам не хватает разума» и «женщины — сефиhi», — с аятами, имеющими отношение к нашей теме; некритическое принятие комментаторами прошлых интерпретаций; а также преобладающее социокультурное убеждение о том, что женщинам не хватает разума. Помимо этих факторов, можно утверждать, что свою роль играют и присущие природе женщин и мужчин различия.

В критике придания женского значения словам *saḥīḥ* и *sufahā* выдвигались лингвистические возражения, а также критика контекста аятов, предписывающих предоставление женщинам приданого и доли в наследстве, и критика источников хадисов, передающих негативные взгляды на женщин; наряду с использованием различных аргументов, таких как научные данные о праве женщин на собственность и тот факт, что познавательные способности женщин не уступают мужским.

В заключение можно утверждать, что придание слову *safih* значения «женщины» сужает сферу его применения. Это объясняется тем, что слова *safih* и *sufahā* охватывают любого человека — будь то мужчина или женщина, молодой или пожилой — лишённого здравого суждения и способности распоряжаться своим имуществом. Принято считать, что эти слова являются юридическими терминами, которые в общем смысле и независимо от пола относятся к мужчинам и женщинам, особенно к детям, которые расточительны и, подобно душевнобольным, лишены способности распоряжаться своим имуществом.

Ключевые слова: Тафсир, Ниса 4:5, Неразумные, Женщины, Слабоумные

संरचित सारांशः

कुछ व्याख्याकार सूरा अन-निसा की आयत 5 में प्रयुक्त 'सुफाहा' शब्द, जो मूल 'स-फ-ह' से लिया गया है, तथा सूरा अल-बकरा की आयत 282 में प्रयुक्त 'सफीह' शब्द की व्याख्या करते समय, इसके अर्थों में 'बच्चा, जो पूरी तरह से अपने विवेक का उपयोग नहीं कर सकता' और 'अनाथ' के साथ-साथ 'महिला/महिलाएँ' का भी अर्थ शामिल करते हैं। वास्तव में, यह बताया जाता है कि कुछ साथियों और ताबईन व्याख्याकारों ने कहा, "महिलाएँ मूर्खों में सबसे मूर्ख हैं"। इसके अलावा, यह ध्यान देने योग्य है कि ये शब्द अतीत से लेकर वर्तमान तक हर युग में महिलाओं से जुड़े रहे हैं। इस संदर्भ में, इस अध्ययन का उद्देश्य यह निर्धारित करना है कि क्या कुरान में s-f-h मूल से व्युत्पन्न शब्दों सफीह (safih) और इसके बहुवचन सुफाहा (sufahā) को "महिला" का अर्थ दिया जा सकता है। कौन से व्याख्याकार हैं जो इस शब्द को स्त्रीलिंग अर्थ देते हैं? किन कारकों का इन शब्दों को स्त्रीलिंग अर्थ देने पर प्रभाव पड़ता है? किन दृष्टिकोणों से इन शब्दों को स्त्रीलिंग अर्थ देने की आलोचना की जा सकती है?

इस प्रकार के प्रश्न और उनके उत्तर इस अध्ययन के दायरे को परिभाषित करते हैं।

यह अध्ययन शास्त्रीय और समकालीन व्याख्यात्मक स्रोतों से प्राप्त डेटा का उपयोग करते हुए दस्तावेज़ विश्लेषण पर आधारित एक वर्णनात्मक कार्यप्रणाली को नियोजित करेगा। यद्यपि कुरान में s-f-h मूल पर कुछ अध्ययन मौजूद हैं, लेकिन यह देखा गया है कि ये अध्ययन इस मूल को "महिला" का अर्थ देने की बात को विस्तार से संबोधित नहीं करते हैं। कुरान में किसी शब्द को दिए गए अर्थ के विकास का पता लगाने के अलावा, इस अध्ययन से यह अपेक्षा की जाती है कि यह 'साफिह' शब्द के अर्थ-क्षेत्र में समाज की आधारशिलाओं में से एक, यानी महिलाओं को शामिल करने के प्रति एक आलोचनात्मक दृष्टिकोण अपनाकर तफ़सीर के क्षेत्र में योगदान देगा।

यह स्पष्ट है कि अतीत से लेकर वर्तमान तक कई तफ़सीरकारों ने महिलाओं को 'साफिह' शब्द के अर्थ-क्षेत्र में शामिल किया है।

इस संबंध में, उदाहरण के रूप में सहाबा में इब्र उमर और इब्र अब्बास; ताबईन और बाद के मुकातिल बिन सुलेमान, अल-फरा, मकी बिन अबी طالب, अबू बक्र इब्र अल-अरबी, और मेहमेट वेहबी एफेन्दी जैसे व्यक्तियों का उल्लेख

किया जा सकता है। यह तर्क दिया जा सकता है कि उस समय के सामाजिक-सांस्कृतिक परिवेश में महिलाओं की नकारात्मक छवि ने साथियों और तबाउन के व्याख्याकारों को शब्द 'साफिह' का अर्थ 'महिला' बताने के लिए प्रभावित किया, विशेष रूप से पैगंबर से महिलाओं के बारे में नकारात्मक हदीसों के प्रसार के कारण।

बाद के व्याख्याकारों के संबंध में, यह कहा जा सकता है कि, पिछले हदीसों को दोहराने के अलावा, उनके समय के सामाजिक-सांस्कृतिक परिवेश में महिलाओं की नकारात्मक छवि ने भी एक भूमिका निभाई।

कहा जा सकता है कि पूर्व-इस्लामी काल के दौरान "s-f-h" मूल का उपयोग "महिला" अर्थ में नहीं किया गया था।

हालांकि, इस शब्द की व्युत्पत्ति के संबंध में यह समझा जाता है कि चौथी शताब्दी से, "महिलाओं" के अर्थ को न केवल इस धारणा से प्रभावित किया गया कि "महिलाओं में तर्क की कमी होती है" बल्कि इब्न अब्बास की प्रासंगिक आयत की व्याख्या से भी, जिसमें उन्होंने कहा था, "महिलाएं मूर्खों में सबसे मूर्ख हैं।"

यह स्थापित हो चुका है कि शब्द 'साफिह' का 'महिलाओं' के अर्थ में अनुवाद करने की पहली आलोचना तब्बारी ने तीसरी सदी के अंत और चौथी सदी की शुरुआत में की थी। यद्यपि कुछ व्याख्याकारों, जैसे कि तब्बारी और अर-राज़ी, ने अपनी कृतियों में इस मूल शब्द की इस व्याख्या का उल्लेख किया है, यह निष्कर्ष निकाला गया है कि उन्होंने इस मामले पर एक आलोचनात्मक रुख अपनाया और इस विचार का समर्थन नहीं किया।

यह देखा गया है कि कुछ व्याख्याकारों, जैसे कि इब्न अबू हातिम, अस-सलेबी और अल-मावार्दी ने, महिलाओं से संबंधित विचारों सहित सभी विचारों को प्रस्तुत किया, उनमें से किसी को भी प्राथमिकता दिए बिना।

कहा जा सकता है कि व्याख्याओं में 'साफिह' शब्द के लिए "महिलाएं" अर्थ के उल्लेख में सबसे महत्वपूर्ण कारक साथियों और ताबईन से प्रसारित हदीसों हैं।

हालांकि, यह निष्कर्ष निकाला गया है कि पैगंबर से संबंधित कुछ हदीसों, जैसे कि महिलाओं के बारे में नकारात्मक अर्थ रखने वाली हदीसों, जैसे "महिलाओं में समझ की कमी है" और "महिलाएं सेफिह हैं", का हमारे विषय से संबंधित आयतों से जुड़ाव, टीकाकारों द्वारा अतीत की व्याख्याओं को बिना आलोचना के स्वीकार करना और यह प्रचलित सामाजिक-सांस्कृतिक विश्वास कि महिलाओं में समझ की कमी है, इन सभी ने एक भूमिका निभाई है।

इन कारकों के अलावा, यह तर्क दिया जा सकता है कि महिलाओं और पुरुषों की प्रकृति में अंतर्निहित अंतर भी एक भूमिका निभाते हैं।

सफ़ीह और सुफ़हा शब्दों को स्त्रीलिंग अर्थ देने के आलोचना में, भाषाई आलोचनाएँ उठाई गई हैं, साथ ही उन आयतों के संदर्भ की आलोचना भी की गई है जो महिलाओं को दहेज और विरासत में हिस्सा देने का आदेश देती हैं, और साथ ही उन हदीसों के स्रोतों की भी आलोचना की गई है जो महिलाओं के बारे में नकारात्मक दृष्टिकोण व्यक्त करती हैं; साथ ही विभिन्न तर्कों का उपयोग किया गया है, जैसे कि महिलाओं के संपत्ति के अधिकार के संबंध में वैज्ञानिक डेटा और यह तथ्य कि महिलाओं की संज्ञानात्मक क्षमताएं पुरुषों से कमतर नहीं हैं।

निष्कर्षतः, यह तर्क दिया जा सकता है कि शब्द सफ़ीह को "महिलाओं" का अर्थ देने से शब्द के दायरे को संकीर्ण किया जाता है।

ऐसा इसलिए है क्योंकि सफ़ीह और सुफ़हा शब्द किसी भी व्यक्ति को, चाहे वह पुरुष हो या महिला, युवा हो या वृद्ध, जो सही निर्णय लेने और अपनी संपत्ति का प्रबंधन करने की क्षमता से वंचित हो, को शामिल करते हैं। यह समझा गया है कि ये कानूनी शब्द हैं जो सामान्य अर्थ में और लिंग की परवाह किए बिना, पुरुषों और महिलाओं, विशेष रूप से उन बच्चों को संदर्भित करते हैं जो अपव्ययी हैं और मानसिक रूप से बीमार होने के कारण अपनी संपत्ति का प्रबंधन करने की क्षमता से वंचित हैं।

कीवर्ड: तफ़सीर, निसा 4:5, मूर्ख, महिलाएं, कमजोर दिमाग

Yapılandırılmış Özet:

Bazı müfessirlerin *s-f-h* kökünden türeyen en-Nisâ' sûresi 5. âyetinde geçen *süfehâ'* kelimesi başta olmak üzere el-Bakara sûresi 282. âyetinde geçen *sefiḥ* kelimelerine "çocuk, aklını tam olarak kullanamayan kimse, yetim gibi manalarının yanında "kadın/kadınlar" anlamı verdiği müşahade edilmektedir. Hatta bu konuda sahâbe ve tâbiûn müfessirlerinden bazılarının "kadınlar sefiḥlerin en sefiḥidir" dediği nakledilmektedir.

Ayrıca bu kelimelerin geçmişten günümüze her dönemde kadınlarla ilişkilendirilmesi dikkat çekmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, Kur'an'da *s-f-h* kökünden türeyen *sefih* ve cemi *süfehâ* kelimelerine kadın anlamı vermenin mümkün olup olmadığını tespit etmektir. Bu kelimeye kadın anlamı veren müfessirler kimlerdir? Bu kelimelere kadın anlamı vermede etkili olan faktörler nelerdir? Bu kelimelere kadın anlamı verilmesi hangi yönlerden eleştirilebilir? Gibi sorular ve bu soruların cevapları konunun sınırlarını oluşturmaktadır.

Çalışmada klasik ve günümüz tefsir kaynaklarının verilerinden hareketle doküman analizinden yola çıkarak betimleyici bir yöntem kullanılacaktır. Kur'an'da *s-f-h* köküyle ilgili bazı çalışmalar olmasına rağmen bu çalışmalarda ilgili köke kadın anlamı verilmesinin detaylı bir şekilde ele alınmadığı müşahade edilmiştir. Çalışmanın Kur'an'da geçen bir kelimeye verilen anlamın izlerini takip etmesinin yanında toplumun temel taşlarından birini oluşturan kadınların *sefih* kelimesinin anlam alanına dâhil edilmesine eleştirel bir şekilde yaklaşması açısından tefsir ilmine katkı vermesi beklenmektedir.

Geçmişten günümüze birçok müfessirin kadınları *sefih* kelimesinin anlam alanına dâhil ettikleri görülmektedir. Bu konuda sahâbeden İbn Ömer ve İbn Abbâs; tâbiünden Mücâhid, Hasan-ı Basrî ve Dahhâk; daha sonra ise Mukâtil b. Süleymân, Ferrâ, Mekki b. Ebî Tâlib, Ebû Bekir İbnü'l-Arabî ve Mehmet Vehbi Efendi gibi isimleri örnek olarak zikretmek mümkündür. *Sefih* kelimesine kadın anlamı verilmesinde sahabe ve tâbiün müfessirleri üzerinde Hz. Peygamberden kadınlarla ilgili olumsuz rivayetlerin nakledilmesiyle dönemin sosyokültürel ortamındaki olumsuz kadın imajının etkili olduğu söylenebilir. Daha sonraki müfessirler üzerinde ise geçmişteki rivayetleri tekrar etmenin yanında dönemin sosyokültürel ortamındaki olumsuz kadın imajının etkili olduğunu ifade etmek mümkündür.

S-f-h kökünün cahiliye dönemindeki kullanımlarında kadın anlamı olmadığı söylenebilir. Bu kelimenin etimolojisinde ise kadınlar anlamına dördüncü asırdan itibaren “kadın aklının eksik olduğu algısının” yanında İbn Abbâs’ın ilgili âyet üzerine yaptığı “kadınlar sefihlerin en sefihidir” yorumunun etkili olduğu anlaşılmaktadır. *Sefih* kelimesinin yorumunda kadınlar anlamı verilmesini ilk eleştirisinin hicri üçüncü asrın sonlarıyla dördüncü asrın başlarında Taberî tarafından yapıldığı tespit edilmiştir. Taberî ve Râzî gibi bazı müfessirlerin bu köke kadınlar anlamı verilmesini eserlerinde zikretse de bu konuda eleştirel bir tavır takındığı ve bu görüşü benimsemediği sonucuna ulaşılmıştır. İbn Ebû Hâtim, Sa‘lebî ve Mâveridî gibi bazı müfessirlerin de kadınlar dâhil bütün görüşleri verip görüşler arasında tercih yapmadığı müşahade edilmiştir.

Sefih kelimesine kadınlar anlamı verilmesinin tefsirlerde zikredilmesindeki en önemli etkenin sahâbe ve tâbiün müfessirlerinden gelen rivayetlerin olduğu söylenebilir. Bununla birlikte Hz. Peygamber’den nakledilen “kadınların aklının eksik olduğu ve kadınların sefih olduğu” gibi kadınlarla ilgili olumsuz çağrışım yapan bazı hadislerin konumuzla ilgili ayetlerle ilişkilendirilmesinin, müfessirlerin geçmişte yapılan yorumu aynen kabul etmesinin ve sosyokültürel hayatta kadının aklının eksik olduğu düşüncesinin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunlara ek olarak kadın ve erkeğin yapı olarak bir birinden farklı olmasının da etkili olduğu söylenebilir.

Sefih/süfehâ kelimelerine kadın anlamı verilmesinin eleştirisinde dilbilimsel eleştiriler ve kadınlara mehir ve mirastan pay verilmesini emreden ayetlerin bağlamı başta olmak üzere kadınlarla ilgili olumsuzluk ifade eden rivayetlerin kaynağının eleştirilmesi, kadının mülkiyet hakkına sahip olması ve kadının zihin yapısının erkekten geri kalmadığına dair bilimsel veriler gibi farklı argümanların kullanıldığı müşahade edilmiştir.

Sonuç olarak *sefih* kelimesine kadınlar anlamı verilmesi kelimenin anlamını daralttığı söylenebilir. Çünkü *sefih/süfehâ* kelimeleri kadın olsun, erkek olsun, küçük olsun, büyük olsun aklı eksik olan ve malını kullanma becerine sahip olmayan herkesi kapsamaktadır. Bu kelimelerin genel anlamda cinsiyetten bağımsız olarak israf eden ve akıl hastası gibi mal idaresi becerisine sahip olmayan başta çocuklar olmak üzere erkek ve kadınlara işaret eden hukuki bir terim olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Nisâ 4:5, *Süfehâ*, Kadın, Aklı Eksik

A Critical Approach to the Interpretation of the *Safih* Word as Woman in the Qur'an

Introduction

Identifying the meanings of the words in a text makes it easier to correctly understand the message the text intends to convey. Accurately identifying the semantic fields of the words in the Qur'an is also considered one of the factors that ensure its correct understanding (Raghib al-Isfahānī, 2009, pp. 54-55; Gezgin, 2015, pp. 207-220). However, it is noted that many factors influence the determination of the meanings of words. Although a rich body of exegetical literature has been produced since the early periods drawing not only on linguistic data but also on the influence of the social context and different cultures in the interpretation of words found in the Qur'an, this richness has at times led to words being assigned different meanings (Yüksel, 2017, pp. 145-160). When examining commentaries in this context, it is sometimes observed that a single word in a verse is given more than one meaning. In the Surah al-Baqarah (فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ (أَنْ يُمَلَّ هُوَ فَلْيُمْلِكْ وَلِيَّهُ بِالْعَدْلِ وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَامًا وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا) *safih* (al-Baqarah 2:282) and in Surah an-Nisā (لَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَامًا وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا) It is understood that the word *sufahā* (an-Nisā 4:5) is also among the words that carry different meanings. It is observed that the words *safih* and its plural *sufahā* used in these verses are given the meaning of “woman/women” in addition to their other meanings such as “child,” “someone who cannot fully use their reason,” and “orphan” (Tabarī, 2010, pp. 3:622-626; Ibn Abū Hātim, 1997, p. 3:863). In fact, among the companions, Ibn Abbās (d. 68/687); as well as the tābiūn scholars Dahhāk (d. 105/723) and Hasan al-Basrī (d. 110/728), are cited as having said, “Women are the most foolish of the foolish” (Tabarī, 2010, pp. 3:622-626). In this context, the aim of this study is to determine whether it is possible to interpret the words *safih* and *sufahā* derived from the root *s-f-h* in the Qur'an as referring to women. The study will seek to answer questions such as: Which exegetes interpret these words as referring to women? Why have these words been interpreted as referring to women? From what perspectives can this interpretation be criticized? In seeking answers to these questions, we will first identify the exegetes who interpret the relevant words to mean “woman”; we will then examine the motivations behind their interpretations. Additionally, we will critique the practice of interpreting this words to mean “woman”.

The etymology of the root *s-f-h* and its meanings during the pre-Islamic period will be discussed in general words in the section on linguistic criticism. In the contextual analysis, the uses of this root in the Qur'an and the context of the verse will be identified. Since the etymology of the word, as well as its usage during the pre-Islamic period and in the Qur'an, has already been thoroughly examined in a previous study (Yılmaz, 2025, pp. 18-29), this section will merely provide a general overview of these findings.

In addition to an article that examines the word *safih* in the Qur'an in a general sense (Karagöz, 2004, pp. 53-58), there is another study that analyzes *sefeh* and *sefihs* in terms of divine

and human actions (Karaağaç, 2023, pp. 414-443). In another chapter of the book, the root *s-f-h* is examined in the context of words referring to intellectual disabilities in the Qur'an using a semantic analysis method (Yılmaz, 2025, pp. 18-29). Although these studies provide important insights into the semantic field of the *s-f-h* root, it is observed that the meaning "woman" is addressed only at the semantic level, without delving into the details of the subject. The fact that no study addressing the word *safih* from the perspective of its meaning as "woman" has been found makes this study significant from the perspective of exegesis. In addition to tracing the evolution of the meaning attributed to a word in the Qur'an, this study is expected to contribute to the field of exegesis by offering a critical examination of the inclusion of women who constitute one of the cornerstones of society within the semantic scope of the word *safih*.

1. Exegetes Who Classify Women as *Safih/Sufahā'*

Some exegetes interpret the words *safih* (al-Baqarah 2:282) and *sufahā'* (an-Nisā' 4:5) which are derived from the root *s-f-h* in the Qur'an as meaning "women". Among those who include women in the semantic scope of these words are Ibn Abbas, a Companion of the Prophet and a recognized authority in the science of exegesis, as well as exegetes from the *tābi'un* generation such as Hasan al-Basrī, Mujāhid (d. 103/721), and Dahhāk. In fact, a narrative on this subject is attributed to the exegetes Ibn 'Abbās, Hasan al-Basrī, and Dahhāk, which states, "The most foolish of the foolish are women". It is also stated that Mujāhid offered the following interpretation: "The word 'sefihs' refers to women, whether they be wives, mothers, or virgin daughters" (Tabarī, 2010, pp. 3:622-626; Sa'lebī, 2002, pp. 3:251-252). Māwerdī (d. 450/1058), on the other hand, cites a narration from Ibn 'Umar (d. 73/693) to support the interpretation of this word as meaning "women" (Māwerdī, s.n, p. 1:452). In addition, early exegetes such as Muqātil b. Sulaymān (d. 150/767) and Farrā' (d. 207/822) interpret this word to mean "women and children" (Muqātil b. Sulaymān, 2002, p. 1:357; Farrā', 1983, p. 1:256).

It can be observed that in later periods as well, there were some exegetes who included women within the scope of the word *sufahā'*. Some of them argue that the word *sufahā'* should be interpreted to mean "women". For example, while presenting all the views regarding the word *sufahā'*, it is evident that al-Jassās (d. 370/981) argued that it should be interpreted to mean "women and children" (Jassās, 1992, pp. 2:353-355). Mekkī b. Abī Tālib (d. 437/1045), after stating that the word *sufahā'* means "women and children," also presents other views (Mekkī b. Abī Tālib, 2008, p. 2:1225). Abū Bakr Ibn al-Arabī (d. 543/1148) also argues that women fall within the scope of this word. In defending this view, he cites the Prophet's statement that "women lack reason and religious commitment" (Ibn al-Arabī, 2003, pp. 1:415-416). In his commentary on verse 282 of Surah al-Baqarah, he presents all the views regarding the word *safih* and states that this word means "extreme weakness of reason" (Ibn al-Arabī, 2003, pp. 1:330-331).

Regarding the word *sufahā'*, it is noted that exegetes such as Ibn Abū Hātim (d. 327/938), as-Sa'lebī (d. 427/1035), al-Māwerdī, and al-Vāhidī (d. 468/1076) present differing views including the interpretation that it refers to "women" but do not express a preference among these views. (Ibn Abū Hātim, 1997, p. 3:863; Sa'lebī, 2002, pp. 3:251-252; Māwerdī, n.d., p. 1:452; Vāhidī, 1430, pp. 6:320-322). For example, Vāhidī cites all the opinions along with their supporting evidence. However, he does not express a preference among these views (Vāhidī, 1430, pp. 6:320-322). Since these exegetes do not clearly state their preferences in their interpretations, it is not possible to say definitively whether he accepts or rejects the interpretation of the word *safih* as meaning "woman". However, Ibn Kathir (d. 774/1373) states that each of the individuals mentioned in the narrations regarding the word *sufahā'* may fall under the scope of this word (Ibn Kathir, 2013, p. 1:944).

Al-Tabarī (d. 310/923), ar-Rāzī (d. 606/1210), al-Qurtubī (d. 671/1273), and al-Ālūsī (d. 1270/1854) while presenting all interpretations of the word *sufahā'*, including "women" it is evident that they did not favor the meaning referring to women. These exegetes state that the word *sufahā'*

means “young orphans” or encompasses “anyone whose mind is not capable of managing their property” (Tabarī, 2010, pp. 3:622-626; Rāzī, 2012, pp. 5:178-179; Qurtubī, 2010, pp. 3:30-31; Ālūsī, n.d., pp. 4:201-202). In this context, it becomes clear that no gender distinction is made in the interpretation of the word *sufahā*’.

It is observed that in contemporary exegeses, the word *sufahā*’ is also interpreted to mean “women”. For example, Mehmet Vehbi (1862-1949) states that the word *sufahā*’ is used to refer to “those who are deficient in reason and thus incapable of discerning good from evil or of safeguarding their property”; he adds that “since children and women have weak minds and cannot exercise full control over their property, they fall under the scope of this word”. (Vehbi, 1967, p. 2:836).

After stating that, according to the well-known view, the word *sufahā*’ refers to “orphans,” Süleyman Ateş also cites the tradition that “*sufahā*’ refers to women and children” (Ateş, 1998, p. 2:204). Mustafa Öztürk also provides explanations in his exegesis that support interpreting the word *sufahā*’ as meaning “women” (Öztürk, 2018, pp. 1:529-530).

2. Factors Influencing the Interpretation of the Word *Safih* as Meaning Woman

Based on the interpretations of exegetes, it is possible to state that multiple factors play a role in attributing the meaning of “woman” to the word *safih*, including the existence of hadiths that evoke negative associations with women, the repetition of past interpretations, the sociocultural context, the occasions for revelation (asbab al-nuzul) and the inherent differences in the nature of women and men.

2.1. The Association of Hadiths with Negative Connotations Regarding Women with the Word *Safih*

It is understood that the attribution of negative connotations regarding women to the Prophet played a role in the word *safih* being interpreted to mean “women”. An example of this is the statement that “women lack reason” (Bukhārī, 2002, “Hayz”, 6). For example, one exegesis states that the Prophet Muhammad said that women’s intellect and religion are deficient (Ibn al-Arabī, 2003, pp. 1:414-416). It is reported that in a portion of the hadith in which the Prophet (peace be upon him) recommended giving charity in his eid sermon, he used the following expression: “...It is strange that I have never seen anyone as intellectually and religiously deficient as you be able to mislead the mind of a self-controlled, intelligent and devout person” (Bukhārī, 2002, “Hayz”, 6). A study examining the relevant hadith has identified that there are different chains of transmission for it. This study raises serious doubts regarding whether this portion of the hadith is actually attributable to the Prophet. The study focuses on the possibility that these statements in the hadith may be attributed to the Companions who transmitted the hadith rather than to the Prophet (Çakın, 1998, pp. 5-30; Köktaş, 2026, pp. 329-339).

If it is accepted that the statements mentioned in the hadith are attributable to the Prophet, it is suggested that he may have made these remarks which reflect the prevailing societal belief of that era that women lacked rationality as a form of humor or jest to lighten the mood during conversation (Karlı, 2023, pp. 163-164). It has also been noted that the expression “lacking in reason” can be interpreted as “lacking in experience,” based on the semantic scope of the word “reason” (Köktaş, 2026, pp. 334-336).

In the commentary on the word relevant to our topic, it is noted that the exegeses also include another hadith attributed to the Prophet. (أَلَا إِنَّمَا خُلِقَتِ النَّارُ لِلْسُّفَهَاءِ يَقُولُهَا ثَلَاثًا أَلَا وَإِنَّ السُّفَهَاءَ النِّسَاءَ إِلَّا امْرَأَةً) (أَطَاعَتْ قَيْمَهَا) The Prophet (peace be upon him) said, “Know well that Hellfire was created only for the foolish. The Prophet repeated this three times and (continued as follows): ‘Know well that the foolish are women, except for those who obey their husbands’ (Sa‘lebī, 2002, p. 3:251; Rāzī, 2012, pp. 5:178-179). However, after presenting all the views on this subject, al-Rāzī states that it is incorrect to restrict the meaning of the verse to a specific category without evidence. This is because, in his

view, the word *sufahā* encompasses “anyone whose mind does not function sufficiently to safeguard their property” (Rāzī, 2012, pp. 5:178-179).

In a tradition attributed to Hasan al-Basri related to our topic, the Messenger of Allah's statement, “Fear Allah regarding the two vulnerable groups: orphans and women” is also cited in the context of interpreting the word *sufahā* to mean that women lack reason (Tabarī, 2010, p. 3:623). When examining this tradition, it becomes clear that it was expressed independently of the verse. Although this tradition is generally cited, it appears that some exegetes have interpreted it in connection with the verse. The fact that other exegetes have used the same narration to establish connections with different topics in their interpretations of other verses (Sa'lebī, 2002, p. 2:173; Ibn Kathīr, 2013, p. 1:953) serves as evidence that exegetes have linked this hadith to the verse. Furthermore, regarding our topic, a narration from Abū Umāmah (d. 86/705) quotes the Prophet (peace be upon him) as saying, (وَإِنَّ النِّسَاءَ هُنَّ السُّفَهَاءُ إِلَّا الَّتِي أَطَاعَتْ قِيَمَهَا) “Women are foolish, except for those who obey their husbands.” (Ibn Abū Hātim, 1997, p. 3:863). Although this narration appears in exegetical works, a thorough examination of hadith collections has failed to uncover such a narration. However, in a hadith narrated by Aisha, it is reported that the Prophet (peace be upon him) said, (وَإِنَّ النِّسَاءَ مِنَ السُّفَهَاءِ إِلَّا صَاحِبَةَ الْقِسْطِ وَالْمُصْبَاحِ) “Women, except for those who possess justice and light, are among the foolish” (Abd b. Humayd, 2002, p. 2:381). Even if these hadiths are correctly attributed to the Prophet, it is evident that they are unrelated to our topic. This is because it can be argued that these statements are not directly related to the verse.

The statements made indicate that various hadiths from the Prophet (peace be upon him) that evoke negative connotations regarding women were cited. However, these hadiths were not cited in the context of the verses directly relevant to our topic. Based on the expressions found in the hadiths attributed to the Prophet, it is evident that the exegetes' establishment of a semantic connection between such narrations and the verses relevant to our topic played a role in attributing the meaning of “women” to the word *safih*. The use of a statement by the Prophet which he did not utter directly for the purpose of interpreting the verse by establishing a semantic connection with the verse is a matter of the exegete's individual preference (Çol, 2024, p. 103).

2.2. The Culture of Narrative

Exegetes have attached great importance to the knowledge produced regarding the interpretation of the Qur'an during the era of the righteous predecessors. The knowledge transmitted by the companions and the *tābiūn*, along with the Prophet, serves as a significant source for exegesis (Ibn Kathīr, 2013, pp. 1:17-21). In this context, it appears that narrations from exegetes such as Ibn Abbās and Abdullah b. Umar among the companions and Hasan al-Basrī, Mujāhid, and Dahhāk among the *tābiūn*, played a significant role in attributing the meaning of “woman” to the word *safih*. As stated above, it is evident that Jassās, like some other exegetes such as Makkī b. Abī Tālib and Abu Bakr Ibn al-Arabī, defended the interpretation of the word *sufahā* as meaning “women” based on narrations from the Prophet, the companions and the *tābiūn* (Jassās, 1992, pp. 2:353-355; Ibn al-Arabī, 2003, pp. 1:415-416; Makkī b. Abī Tālib, 2008, p. 2:1225).

Regarding the word *sufahā*, it is evident that exegetes such as Ibn Abū Hātim, as-Sa'lebī, al-Māwerdī, and al-Vāhidī, presented differing views including those regarding women based on narrations transmitted from the Prophet, the companions, the *tābiūn* and later exegetes, without expressing a preference among these views (Ibn Abū Hātim, 1997, p. 3:863; Sa'lebī, 2002, pp. 3:251-252; Māwerdī, n.d., p. 1:355, 452; Vāhidī, 1430, pp. 6:320-322). Since these exegetes did not express their preferences in their commentaries, it is not possible to say with certainty whether this root conveys the meaning of “woman”. Ibn Kathīr, however, after stating that each of the views regarding the word *sufahā* “fools” may apply depending on the context, goes on to cite narrations on the subject from the Prophet, the companions, the *tābiūn* and later exegetes (Ibn Kathīr, 2013, p. 1:944).

It is evident that exegetes such as al-Tabarī, al-Rāzī, al-Qurtubī and al-Ālūsī, while offering all possible interpretations including “women” based on the narrations, did not prefer the meaning of “women”. These exegetes state that the word *sufahā*’ means “orphans” or encompasses “anyone whose mind is not sharp enough to manage their property” (Tabarī, 2010, pp. 3:622-626; Rāzī, 2012, pp. 5:178-179; Qurtubī, 2010, pp. 3:30-31; Ālūsī, n.d., pp. 4:201-202).

It is observed that in contemporary exegeses as well, the word *sufahā*’ is interpreted to mean “women” based on narrations. For example, Mehmet Vehbi, citing al-Tabarī, states that this word is explained as referring to “children and women,” and that since children and women have weak minds and therefore cannot fully manage their own property, they fall under the scope of this word (Vehbi, 1967, p. 2:836). After stating that, according to the well-known view, the word *sufehā*’ refers to “orphans” Süleyman Ateş goes on to cite a report from al-Tabarī stating that *sufehā*’ refers to “women and children”. However, he does not offer an assessment of this (Ateş, 1998, p. 2:204). It is clear from the statements made that, based on the narrations in the tafsir of al-Tabarī, Mehmet Vehbi, and Süleyman Ateş interpreted the word *sufahā*’ to mean “women”. However, it had previously been noted that while al-Tabarī transmitted this narration, he did not accept it. Nevertheless, the fact that these commentaries transmit such a traditional narration without evaluating it can be considered a shortcoming.

2.3. Sociocultural Environment

It is stated that the sociocultural context in which a person seeking to understand the Qur’an operates influences the interpretation of its verses or words (Karlı, 2023, pp. 18-19). A study on the perception of women during the Pre-Islamic Era, which was characterized by a patriarchal structure, notes that while there were female leaders and poets among the Arabs, there was generally a negative image of women in society (Bardakoğlu, 2005, p. 19). The mention in the Qur’an that the faces of the polytheists turned blue with rage when they had daughters (Nahl 16:58) serves as evidence of this.

Despite the negative attitude toward women during the Pre-Islamic Period, no evidence has been found to suggest that the word *sufahā*’ was used to refer to women in pre-Qur’anic poetry. (Yılmaz, 2025, pp. 20-21). One study, citing al-Qurtubī, states that during the Pre-Islamic Period, women and children were considered *saḥīh* and were not entitled to an inheritance (Ayhan, 2022, p. 250). However, our research concluded that the reason women and children were not granted inheritance during the Jahiliyyah period was that they did not go to war (Qurtubī, 2010, p. 3:45).

In relation to our topic, it is stated that during the Pre-Islamic Period, women were considered to lack reason. It is argued that this was due to the influence of Jewish or Christian cultures, with which Arab society interacted. This is because in Judaism and Christianity, it is accepted that women are inferior to men in words of reason (Yasdımān, 2005, pp. 62-68). It is evident that, even after the emergence and spread of Islam, the negative attitude toward women regarding the lack of religion and reason has persisted and remained vibrant in exegeses from the past to the present. It has been observed that this issue is addressed in commentaries in the context of various verses (Oruç, 2020, pp. 106-110, 225-257; Tuksal, 2012, pp. 152-215).

In some commentaries on our topic, it appears that women and children are included within the semantic scope of this word based on the meaning of “ignorant” derived from the s-f-h root. In this context, reference is made to a factor such as a woman’s inability to know how to protect her property (Mugātil b. Suleymān, 2002, p. 1:357). Māturīdī (d. 333/944), after stating that this word means “those who do the work of the ignorant,” attributes its interpretation as “women” to the fact that, since men are the rulers of women, women must perform their work under male supervision (Māturīdī, 2005, p. 3:19). It can be said that these interpretations reflect the perception of women within the broader cultural context of the society in which the exegetes lived.

It appears that Mustafa Öztürk was inclined to accept the interpretation that the word *sufahā* refers to women, based on information transmitted by the exegetes among the companions and the *tābi'ūn*, as well as the influence of his own life experiences. In expressing his views on this matter, he states that while he holds the female gender in high regard, he has adopted this view due to his life experiences. He is noteworthy that, in his explanation of the relevant topic, he includes the negative views on women expressed by the German philosopher Schopenhauer, which stemmed from the problems he experienced with his mother (Öztürk, 2018, p. 1:529-530).

Some proverbs and idioms used in our country contain expressions that imply women lack intelligence. For example, expressions such as “long hair, short wit” and “a woman has one mind, a man has nine” are used to describe women (Apay & Uzun, 2020, p. 1124). This situation demonstrates that different cultures have influenced one another regarding the status of women. Furthermore, it can be said that this played a facilitating role in the interpretation of the word *sufahā* as meaning “woman” in some commentaries written in our country, such as Hulasāt al-Bayān (Vehbi 1967, p. 2:836).

2.4. Asbāb an-Nuzūl

It appears that some exegetes support the interpretation of the word *sufahā* as referring to women by citing the traditions regarding the reason for the revelation. For example, the Andalusian exegetes Ibn 'Atiyya and Abū Hayyān state based on a tradition attributed to exegetes such as Ibn Mas'ūd, Suddī, and Dahhāk that the verse was revealed concerning a man's young child and wife; whereas in a tradition they attribute to Mujāhid, they state that it was revealed specifically regarding women (Ibn 'Atiyya, 2001, p. 2:9; Abū Hayyān, 1993, p. 3:177). It appears that these exegetes have presented their earlier interpretations as the reason for the revelation of this word. This is because similar statements are cited by exegetes such as Tabarī and Ibn Abū Hātim as interpretations by the companions and the *tābi'ūn* (Tabarī, 2010, pp. 3:622-626; Ibn Abū Hātim, 1997, p. 3:863).

Sa'lebī, in a tradition he attributes to Hadramī (d. ?), states that a man gave his property to his wife and when she spent it on things other than what it was intended for, Allah revealed this verse (Sa'lebī, 2002, p. 3:251).

Based on the explanations provided, it is possible to state that the narrations interpreting the word *sufahā* as referring to women have been reinterpreted as narrations regarding the reason for the revelation (asbāb an-nuzūl). This is because no information regarding the reason for the revelation of the verse has been found in early exegetical narrations or in works on the subject of the reason for revelation.

2.5. The Structural Differences Between Women and Men

In the context of the verses relevant to our topic, the fact that male exegetes were the ones who interpreted the word *safih* as referring to women may have influenced this interpretation. It is an undeniable reality that men differ from women physically, physiologically and psychologically (Gültekin, 2014, pp. 11-33). Men and women also approach situations differently. The fact that women themselves have stated that men's and women's minds work differently serves as evidence of this (Öztürk, 2024, p. 171). Women may approach situations more emotionally. In this context, there may also be differences in spending habits (Gültekin, 2014, pp. 11-33). The explanations provided suggest that the fact that women differ from men in words of temperament and emotionality may have influenced men's tendency to associate this word with women.

In conclusion, it appears that various factors have influenced exegetes in attributing the meaning of “woman” to the word *safih*. Among these factors, one can mention the association of hadiths with negative connotations regarding women with the word *safih*, the interpretations offered by the companions and the *tābi'ūn*, the sociocultural environment in which the exegete was raised,

the tendency to accept these interpretations as the reason for the revelation (asbāb an-nuzūl) of the verse and the inherent differences in the nature of men and women. While one of these factors may have been at play in the case of some exegetes, it is also possible to speak of the combined effects of multiple factors in the case of others.

3. A Critique of Attributing a woman Meaning to the Word *Safih*

It can be observed that there have been exegetes throughout history from the past to the present who have criticized the interpretation of the word *safih* as meaning “woman”. For example, Ibn al-Arabī, who advocates assigning the meaning of “woman” to this root, mentions that there are those who criticize this interpretation of the word *safih* (Ibn al-Arabī, 2003, p. 1:415). However, it appears that various arguments have been put forward criticizing the interpretation of this root as meaning “woman”. It is evident that the criticisms raised draw on linguistic evidence, the context of the verse, the source of the information, issues of intellectual property rights and inconsistencies with scientific evidence.

3.1. Linguistic Criticism

Linguistic data plays an important role in determining the meanings of words in the Qur’an. This is because such data helps to accurately determine the meanings of words. It appears that al-Tabarī was the first to raise a linguistic objection to the interpretation of the word *sufahā’* as “women”. After presenting all the traditions regarding the word, he states in his analysis that it is incorrect to interpret the word *sufahā’* as meaning “women”. This is because he explains that in Arabic, the feminine form of the *fa’il* pattern *fualā’* cannot be used to form the plural of the word *safih* as *sufahā’* (Tabarī, 2010, p. 3:627). al-Zajjāc (d. 311/923) states that the word *sufahā’* in the verse is not used exclusively to refer to women; he notes that while the plural form of the feminine *safih* is commonly used as *safāih*, the form *sufahā’* is also permissible (Zajjāc, 1988, p. 2:13).

In Rāghib al-Isfahānī’s (d. first quarter of the 5th/11th century) *al-Mufradāt* and Samīn al-Halabī’s (d. 756/1355) *Umdat al-Huffāz*, which serve as Qur’anic dictionaries, no explanation has been found indicating that the word *safih* is used to mean “woman”. However, these works generally discuss the meanings of “lacking reason” and “weak-minded” derived from the root *s-f-h* (Rāghib al-Isfahānī, 2009, p. 414; Samīn al-Halabī, 1996, p. 2:204). Upon examining the explanations of the verses relevant to our topic by exegetes such as al-Zamakhsharī (d. 538/1144) and Elmalılı Hamdi Yazır (1878-1942), who placed great emphasis on linguistic interpretation, no evidence was found to suggest that this word refers to women (Zamakhsharī, 2015, pp. 1:72, 321, 461; Yazır, 2021, pp. 1:350, 1030; 2:278-279). This can be interpreted as a tacit criticism of the practice of attributing the meaning of “women” to the word *safih*.

It can be stated that the definitions found in Arabic dictionaries support the meanings presented in works that serve as Qur’anic dictionaries and prioritize linguistic exegesis. The root *s-f-h* is seen in Arabic dictionaries to carry meanings such as “to be ignorant, to not know, or to be deficient in intellect and understanding.” It is observed that words derived from this root are also related to these meanings. For example, it is stated that *sefeh* conveys meanings such as frivolity, foolishness, stupidity, and narrow-mindedness; *safih* conveys meanings such as ignorance, lack of reason, and frivolity of mind; and, in addition, the word *safih* is the antonym of *hilm* (Farāhīdī, 2003, p. 2:255; Azharī, 1964, p. 6:131-135; Ibn Manzūr, n.d., p. 3:2032-2034; Zabīdī, 1965, p. 36:397-404; Yılmaz, 2025, pp. 18-19). Regarding our topic, it can be seen that starting from the fourth century of the Hijri calendar, some Arabic dictionaries assigned the meaning “women and children” to the word *sufahā’*, which is derived from this root. It appears that the attribution of the meaning “women” to this word was influenced not only by the perception that women lack reason (Azharī, 1964, p. 6:134) but also by Ibn Abbās’s interpretations of the relevant verse. This is because Ibn ‘Abbās’s statement, “Women are the most foolish of the foolish,” is cited as a source (Ibn Manzūr, n.d., p. 3:2033; Zabīdī, 1965, p. 36:400). This explanation demonstrates that the perception of women in society as lacking

in reason, as well as the interpretations made by past exegetes, have influenced the assignment of the meaning "woman" to this root in Arabic dictionaries.

In the field of linguistics, determining the meanings in which the *s-f-h* root was used during the pre-Qur'anic period will provide us with important data. This root was used in various meanings during the Jahiliyyah period. A previous study found that this root was used in meanings such as "lack of reason", "being ignorant", "being oblivious", "being indecisive", "deceiving", and "exchanging insults" (Yılmaz, 2025, pp. 20-21). Upon examining these meanings, it becomes clear that during the pre-Islamic period, the root *s-f-h* was not assigned the meaning of "woman". However, as mentioned above, one study, citing al-Qurtubī, explains that "the rationale for defining *safih* as women and children most likely stems from the pre-Islamic perception. For during the pre-Islamic period, children and women were considered *safih* and were ineligible to inherit" (Ayhan, 2022, p. 250). However, an examination of al-Qurtubī's relevant commentaries reveals that the reason women and children do not inherit is that they do not go to war (al-Qurtubī, 2010, p. 3:45).

3.2. Criticism from the Perspective of the Qur'anic Context

In conducting a contextual analysis of this topic, the root *s-f-h* will be examined from two different perspectives: the general context in which it appears in the Qur'an and, more specifically, the context of the verses in which it is used in Surah an-Nisā'.

The root *s-f-h* appears 11 times in 10 verses of the Qur'an 5 in Meccan surahs and 6 in Medinan surahs (Abdulgākī, 1364, p. 352). In addition to its uses related to our topic, this root appears in verses from the Meccan period where Prophet Hud asserts that he has no intellectual deficiency, in response to his people's accusation that he was *safih* that is, lacking in reason (al-A'raf 7:66-67), in contexts referring to those lacking reason among the people of Moses (al-A'raf 7:155), the senseless among the jinn (al-Jinn 67:4), and the mindless who buried their daughters alive (al-An'am 7:140). During the Medinan period, in response to the hypocrites or Jews who were called to faith accusing the Muslims of being fools, it was stated that they themselves were the true fools ones (al-Baqarah 2:13), It is used in the contexts where those who turn away from the belief in the Oneness of God the religion of Prophet Abraham are criticized (al-Baqarah 2:130) and where it is emphasized that those who criticize the change of the qiblah are fools (al-Baqarah 2:142) Furthermore, based on the meanings of words derived from the root *s-f-h* and the contexts in which they are used, it has been determined that in the Qur'an, the Meccan surahs deal with matters of faith and pre-Islamic customs, while the Medinan surahs address not only matters of faith but also issues of social conduct (Yılmaz, 2025, pp. 21-27). When the contexts of these verses are taken into account, it is clear that they do not pertain to women. From the explanations provided, it is understood that the root *s-f-h* carries a negative connotation in the Qur'an regarding the use of reason in religious and spiritual matters.

It has been observed that the verses in which the word *sufahā'* is interpreted to mean "women" appear in the Medinan surahs. Among the verses in Surah al-Baqarah and Surah an-Nisā' relevant to our topic, the fifth verse of Surah an-Nisā' stands out in particular. Some exegetes, when evaluating this verse, state that taking the context of the verse into account the root in question cannot be interpreted to mean "women". For example, Tabarī, drawing on the statement in the following verse "Test the orphans until they reach marriageable age; if you find that they have attained sufficient intellectual maturity, hand over their property to them immediately..." (an-Nisā' 4:6), states that both male and female orphans fall within the scope of the word *sufahā'* (Tabarī, 2010, p. 3:627).

It is evident that Sait Şimşek (1951-2024), one of today's exegetes, interprets the subject by evaluating it within the context of the verse's *siyak* and *sibak*. According to him, the word *safih* literally means "to lack reason". He notes that while some exegetes claim this word refers to women

and young children, including women within the scope of this word is inconsistent with what is described in the preceding verse. Because, in his view, the preceding verse commands that women's dowries be given to them in full and with their full consent. This demonstrates that the woman has full authority over her dowry. Şimşek states that there is no statement in these verses not even an implied one suggesting that a woman cannot use her property as she sees fit. He argues that claiming a woman lacks the capacity to manage her own property would contradict the points made above. In his view, the fact that the verse states a woman may transfer her property to her husband by way of a gift also demonstrates that she has full authority over her own property (Şimşek, 2012, p. 1:475).

According to him, the next verse states that orphaned children must be tested to see whether they can manage their property properly once they reach marriageable age. This necessitates interpreting the relevant word to mean "young children". In addition, he states that those who, whether male or female, have reached marriageable age but have lost the ability to manage their property properly due to a mental illness are also considered *safih* (Şimşek, 2012, p. 1:475).

Even when this issue is evaluated in the context of Surah an-Nisā', where the word *sufahā'* appears, the inconsistency of interpreting it to mean "women" becomes apparent. This is because this surah grants women the right to a dowry (Nisā' 4:4, 20-21, 24-25) and to an inheritance (Nisā' 4:11-12). When the Qur'an is examined as a whole, no restrictive elements regarding a woman's disposal of her property are encountered.

The word *safih*, on the other hand, is used in the "deyn" verse of Surah al-Baqarah in a context where it is stated that the guardian must record the debts of those who are *safih* that is, weak or unable to have their debts recorded in a manner consistent with justice: "...If the debtor is of weak mind or deficient (*safih*) or unable to have the debt recorded himself, then his guardian shall have it recorded justly..." (al-Baqarah 2:282). The word *safih* in this verse has been given various meanings, such as "the ignorant (those who are unlettered), children, orphans, women, and those who squander their wealth and corrupt their faith" (Māverdi, n.d., p. 1:335; Ibn al-'Arabi, 2003, p. 1:330; Baltacı, 2008, pp. 167-168). Considering the context of the verse, it becomes clear that, in relation to our topic, the debtor is someone who requires a guardian to have their debt recorded. In this context, it can be argued that interpreting the word *safih* as referring to a person who, due to a lack of sound judgment and understanding, is unable to have their debt recorded and therefore requires a guardian (Baltacı, 2008, pp. 168-175) is more consistent with the context of the verse.

3.3. Criticism from the Perspective of Sources

One of the arguments in the critique of attributing the meaning of "woman" to the word *safih* is the view that the hadiths and narrations cited as sources for this interpretation are not authentic. Darwaza (1888-1984) states in his commentary on the relevant verse that the hadith claiming women lack reason does not appear in authentic hadith collections. He also states that even if it were authentic, it would not be accepted because it contradicts the Qur'an. (Darwaza, 2000, pp. 8:22-24). The explanations provided show that he used the method of referring to the Qur'an to verify the authenticity of a hadith transmitted from the Prophet or narrations from the generations of the companions and the tābiūn.

3.4. Criticism from the Perspective of Property Rights

According to Islamic law, just as a man has the right of ownership over property or money in social life, so too does a woman have the right of ownership over these things. A woman has the authority to dispose of her property or money as she sees fit. For example, the issue of the dowry (mehir) mentioned in Surah an-Nisā' is one such matter. She may give the dowry to her husband if she wishes, or she may keep it for herself and use it as she sees fit. The verse stating, "...Men have a share of what they have earned, and women have a share of what they have earned..." (Nisā' 4:32) demonstrates that the Qur'an recognizes women's right to property. Furthermore, the Qur'an's

declaration that women are entitled to a share of the inheritance (Nisā' 4:11-12) serves as evidence that they possess property rights in social life (Özdemir, 2022, pp. 97-103).

3.5. Criticism from the Perspective of the *Asbāb an-Nuzūl*

It was previously stated that the interpretation of the word *sufehā'* as referring to women was supported by accounts of the reason for revelation in the commentaries of Sa'lebī, Ibn 'Atiyye and Abū Hayyān. However, no direct account regarding the reason for the verse's revelation has been found in the hadith-based commentaries or in works dealing with the reasons for revelation.

Based on the explanations of Ibn 'Atiyya and Abū Hayyān, it can be argued that the narrations attributing the meaning of "women" to the word *sufahā'* have been reinterpreted as narrations regarding the reason for the revelation (*asbāb an-nuzūl*). This is because the way in which earlier interpretations of the verse in the works of Ibn 'Atiyye and Abū Hayyān are presented as if they were revelations concerning the subjects discussed in those interpretations (Ibn 'Atiyye, 2001, p. 2:9; Abū Hayyān, 1993, p. 3:177) supports our view.

3.6. Scientific Data on Women's Mental Processes

One of the pieces of evidence showing that the word *safih* cannot be interpreted to mean "woman" is that the view that women lack reason in real life contradicts scientific data and social phenomena (Köktaş, 2026, pp. 330-331). Recent scientific studies have found that children inherit their intelligence from their mothers, that women outperform men with the same IQ scores and that women also achieve high scores on college entrance exams (Ayhan, 2022, p. 251). All of this serves as evidence that women are not intellectually inferior.

The statements made indicate that attributing a feminine meaning to the word *safih* which implies "foolish" or "deficient in reason" is of a nature that would exclude women from social life. However, Islam permits women to participate in social life under certain conditions (Yıldız, 2019, pp. 85-107). Once again, the inconsistency of interpreting the word *sufahā'* in a surah where women's rights are acknowledged by deriving the meaning "women" from its connotation of "lacking reason" has been clearly demonstrated. It has been observed that this interpretation is inconsistent not only with the context of the surah and the verse but also with linguistic evidence, the concept of property rights in Islamic jurisprudence and scientific evidence.

Conclusion

It has been determined that, with the word *sufahā'* in verse 5 of Surah an-Nisā' in the Qur'an and including the word *safih* in verse 282 of Surah al-Baqarah, some exegetes in every period from the time of the companions to the present day have included "women" within the scope of these words. In this regard, it is possible to cite as examples Ibn 'Umar and Ibn 'Abbās from among the companions; Mujāhid, Hasan al-Basrī, and Dahhāk from among the *tābiūns* and later figures such as Muqātil b. Sulaymān, Farrā, Makkī b. Abī Tālib, Abū Bakr Ibn al-Arabī, and Mehmet Vehbi Efendi. The interpretation of the word *safih* as referring to women can be attributed to the negative narrations about women attributed to the Prophet Muhammad by the companions and *tābiūn* commentators, as well as the negative image of women prevalent in the socio-cultural environment of the time. As for later commentators, it can be said that, in addition to repeating past traditions, they were influenced by the negative image of women prevalent in the sociocultural context of their time.

It can be said that the most significant factor in the mention of the interpretation that the word *safih* refers to a woman in exegeses is the traditions transmitted by the exegetes among the companions and the *tābiūns*. However, it has been concluded that linking certain hadiths attributed to the Prophet such as those suggesting that "women lack reason" and that "women are *safihs*" which evoke negative connotations regarding women, to the relevant verses; the fact that exegetes have uncritically accepted past interpretations; and the prevailing notion in sociocultural life that women

lack reason have all contributed to this conclusion. In addition to these factors, it can be argued that the anatomical differences between men and women also play a role. Based on this data, it is possible to conclude that a combination of one or more of these factors contributed to the words *saḥīh* and *sūfehā* being assigned a feminine meaning.

It can be said that the root *s-f-h* did not carry the meaning of “woman” in its usage during the pre-Islamic period. Regarding the etymology of this word, it is understood that, starting in the fourth century, the meaning of “women” was influenced not only by the “perception that women lack reason” but also by Ibn ‘Abbās’s interpretation of the relevant verse: “Women are the most foolish of the foolish”. It has been established that al-Tabarī was the first exegete to criticize the interpretation of the word *sufahā*’ one of the uses of this root in the Qur’an as meaning “women”. This information indicates that the first criticism of interpreting the word *saḥīh* to mean “woman” was raised in the late third and early fourth centuries of the Hijri calendar. Although some exegetes, such as al-Tabarī, and ar-Rāzī, mention this interpretation of the word in their works, it has been concluded that they adopted a critical stance on this matter and did not endorse this view. It has been observed that some exegetes, such as Ibn Abū Hātim, as-Sa‘lebī, and al-Māwardī, present all viewpoints including those of women without expressing a preference among them. In addition, the fact that works such as *al-Kashshāf* which focuses on linguistic analysis as well as works like *al-Mufradāt* and *Umdat al-Huffāz*, which function as Qur’anic dictionaries, make no mention of the word *saḥīh* in the sense of “women” can be interpreted as a silent critique on this matter.

In the critique of attributing the meaning of “woman” to the word *sufahā*’, it has been observed that various arguments are employed including linguistic critiques, an examination of the context of the verses mandating the payment of dowry and the allocation of a share of inheritance to women and a critique of the sources of hadiths conveying negative views about women. It has been observed that various arguments are employed, such as scientific evidence regarding women’s right to property and the fact that women’s cognitive abilities are not inferior to men’s.

It could be argued that attributing the meaning of “women” to the word *saḥīh* narrows the word’s scope. However, the words *saḥīh* and *sufahā*’ encompass anyone whether woman or man, young or old who lacks sound judgment and the ability to manage their property. In conclusion, it is understood that the words *saḥīh* and *sufahā*’ are legal words that, in a general sense and regardless of gender, refer to individuals who lack the ability to manage their property those who are wasteful or mentally ill. This word refers to children and adults both men and women who, for whatever reason, lack the ability to manage their own property.

www.turkishstudies.net/religion

Turkish Studies - Comparative Religious Studies

eISSN: 2667-5544

ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY

Kur'an'da Geçen Sefih Kelimesinin Kadın Şeklinde Yorumlanmasına Eleştirel Bir Yaklaşım

Giriş

Bir metinde geçen kelimelerin anlamını tespit etmek o metnin vermek istediği mesajı doğru olarak anlamayı kolaylaştırmaktadır. Kur'an'da geçen kelimelerin anlam alanlarını doğru bir şekilde tespit etmek de onun doğru anlaşılmasını sağlayan etmenlerden biri kabul edilir (Râgıb el-İsfahânî, 2009, s. 54-55; Gezgin, 2015, s. 207-220). Bununla birlikte kelimelerin anlamlarını belirlemede birçok etmenin etkili olduğu ifade edilmektedir. Kur'an'da geçen kelimelerin anlaşılmasında erken dönemden itibaren dilsel verilerin yanında sosyal ortamın ve farklı kültürlerin etkisiyle zengin bir tefsir birikimi üretilmiş olsa da bu zenginlik kimi zaman kelimelere farklı anlamlar verilmesine sebep olmuştur (Yüksel, 2017, s. 145-160). Bu bağlamda tefsirler incelendiğinde bazen âyette geçen bir kelimeye birden fazla anlam verildiği müşahade edilmektedir. Bakara Sûresi'ndeki (فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ) *sefih* (Bakara 2:282) ve Nisâ Sûresi'ndeki (وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَامًا وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا) geçen *süfehâ* (Nisâ' 4:5) kelimelerinin de farklı anlamlar yüklenen lafızlar arasında olduğu anlaşılmaktadır. Bu âyetlerde geçen *sefih* ve cemisi *süfehâ* kelimelerine “çocuk, aklını tam olarak kullanamayan kimse, yetim” gibi manalarının yanında “kadın/kadınlar” anlamı verildiği müşahade edilmektedir (Taberî, 2010, s. 3:622-626; İbn Ebû Hâtim, 1997, s. 3:863). Hatta sahâbeden İbn Abbâs (ö. 68/687); tâbiûndan Dahhâk (ö. 105/723) ve Hasan-ı Basrî (ö. 110/728) gibi müfessirlerden “Kadınlar sefihlerin en sefihidir.” sözü nakledilmektedir (Taberî, 2010, s. 3:622-626). Bu bağlamda çalışmanın amacı, Kur'an'da *s-f-h* kökünden türeyen *sefih* ve cemisi *süfehâ* kelimelerine kadın anlamı vermenin mümkün olup olmadığını tespit etmektir. Araştırmada bu kelimelere kadın anlamı veren müfessirler kimlerdir? Bu kelimelere neden kadın anlamı verilmiştir? Bu kelimelere kadın anlamı vermek hangi açılardan eleştirilebilir? gibi sorulara cevap aranacaktır. Bu sorulara cevap ararken öncelikle ilgili kelimelere kadın anlamı veren müfessirler tespit edilecek; bu anlamı vermelerinin arkasındaki saikler incelenecektir. Ayrıca bu kelimeye kadın anlamı verilmesinin eleştirisi yapılacaktır.

S-f-h kökünün etimolojisi ve cahiliye dönemindeki anlamları dil bilimsel eleştiri kısmında genel olarak verilecektir. Bağlamsal eleştiride ise bu kökün Kur'an'daki kullanımları ve âyetin bağlamı tespit edilecektir. Daha önce yapılan bir çalışmada kelimenin etimolojisi, cahiliye döneminde ve Kur'an'daki kullanımı ayrıntılı bir şekilde tespit edildiği (Yılmaz, 2025, s. 18-29) için bunlara genel anlamda yer verilmekle yetinilecektir.

Kur'an'da *sefih* kelimesini genel anlamda inceleyen bir makalenin (Karagöz, 2004, s. 53-58) yanı sıra sefeh ve sefihlerin ilâhi ve beşeri fiiller açısından incelendiği bir diğer çalışma daha bulunmaktadır (Karaağaç, 2023, s. 414-443). Yine bir kitap bölümünde Kur'an'da zihinsel engellilik ifade eden kelimeler bağlamında *s-f-h* kökü semantik tahlil yöntemiyle incelenmektedir (Yılmaz, 2025, s. 18-29). Bu çalışmalarda *s-f-h* kökünün anlam alanına dair önemli ipuçları olsa da kadın anlamı verilmesine sadece anlam düzeyinde yer verildiği, konunun detayına girilmediği müşahade edilmektedir. *Sefih* kelimesini kadın anlamı açısından ele alan bir çalışmaya ulaşılamamış olması bu

çalışmayı tefsir açısından önemli kılmaktadır. Bu çalışmanın Kur'an'da geçen bir kelimeye verilen anlamın serencamını izlemesinin yanında toplumun temel taşlarından birini oluşturan kadınların *sefih* kelimesinin anlam alanına dâhil edilmesine eleştirel bir şekilde yaklaşması açısından tefsir ilmine katkı vermesi beklenmektedir.

1. Kadınları *Sefih/Süfehâ* Kapsamına Alan Müfessirler

Kur'an'da *s-f-h* kökünden türeyen *sefih* (Bakara 2:282) ve *süfehâ* (Nisâ 4:5) kelimelerine bazı müfessirler kadın anlamı vermektedir. Bu kelimelerin anlam alanına kadınları dâhil edenlerin başında tefsir ilminde otorite kabul edilen sahâbeden İbn Abbâs, tâbiünden ise Hasan-ı Basrî, Mücâhid (ö. 103/721) ve Dahhâk gibi müfessirler gelmektedir. Hatta bu müfessirlerden İbn Abbâs, Hasan-ı Basrî ve Dahhâk'tan konuyla ilgili olarak "*Sefihlerin en sefihi kadınlardır.*" rivayeti nakledilmektedir. Mücâhid'in ise "Sefihlerden maksat ister eş, ister anne, ister bakire kız olsun kadınlardır." şeklinde bir yorum yaptığı ifade edilmektedir (Taberî, 2010, s. 3:622-626; Sa'lebî, 2002, s. 3:251-252). Mâverî (ö. 450/1058) ise bu kelimenin kadınlar anlamındaki yorumunu İbn Ömer'den (ö. 73/693) rivayetle vermektedir (Mâverî, t.y. s. 1:452). Bunlara ek olarak ilk dönem müfessirlerinden Mukâtil b. Süleyman (ö. 150/767) ve Ferrâ (ö. 207/822) bu kelimeye "kadınlar ve çocuklar" anlamı vermektedir (Mukâtil b. Süleyman, 2002, s. 1:357; Ferrâ, 1983, s. 1:256).

Sonraki dönemlerde de kadınları *süfehâ* kelimesinin kapsamına alan bazı müfessirlerin olduğu müşahade edilmektedir. Bunlardan bir kısmı *süfehâ* kelimesine kadın anlamı verilmesini savunmaktadır. Örneğin Cessâs'ın (ö. 370/981) *süfehâ* kelimesiyle ilgili bütün görüşleri vermekle birlikte "kadınlar ve çocuklar" anlamı verilmesini savunduğu görülmektedir (Cessâs, 1992, s. 2:353-355). Mekkî b. Ebî Tâlib, (ö. 437/1045) *süfehâ* kelimesinin "kadınlar ve çocuklar" anlamında olduğunu dile getirdikten sonra diğer görüşleri de vermektedir (Mekkî b. Ebî Tâlib, 2008, s. 2:1225). Ebû Bekir İbnü'l-Arabî de (ö. 543/1148) kadınların bu kelimenin anlam alanına girdiğini savunmaktadır. Bu görüşü savunurken Hz. Peygamber'in "kadınların aklının ve dininin eksik olduğunu" söylediğini dile getirmektedir (İbnü'l-Arabî, 2003, s. 1:415-416). O, Bakara Sûresi 282. âyetin yorumunda *sefih* kelimesi hakkında tüm görüşleri vermekte ve bu kelimenin "aklın son derece zayıf olması" anlamında olduğunu ifade etmektedir (İbnü'l-Arabî, 2003, s. 1:330-331).

Süfehâ kelimesi hakkında İbn Ebû Hâtim (ö. 327/938), Sa'lebî (ö. 427/1035), Mâverî ve Vâhidî (ö. 468/1076) gibi müfessirlerin "kadınlar" dâhil farklı görüşleri verip bu görüşler arasında tercih yapmadığı görülmektedir. (İbn Ebû Hâtim, 1997, s. 3:863; Sa'lebî, 2002, s. 3:251-252; Mâverî, t.y. s. 1:452; Vâhidî, 1430, s. 6:320-322). Örneğin Vâhidî, bütün görüşleri delilleriyle birlikte zikretmektedir. Ama görüşler arasında herhangi bir tercihte bulunmamaktadır (Vâhidî, 1430, s. 6:320-322). Bu müfessirler yorumlarında tercihlerini net bir şekilde ortaya koymadığı için *sefih* kelimesine kadın anlamı verilmesini benimseyip benimsemediği konusunda net bir şey söylemek mümkün değildir. Ancak İbn Kesîr (ö. 774/1373), *süfehâ* kelimesiyle ilgili rivayetlerde zikredilenlerin her birinin bu kelimenin kapsamına girebileceğini dile getirmektedir (İbn Kesîr, 2013, s. 1:944).

Taberî (ö. 310/923), Râzî (ö. 606/1210), Kurtubî (ö. 671/1273) ve Âlûsî'nin (ö. 1270/1854) *süfehâ* kelimesiyle ilgili "kadınlar" dâhil bütün yorumları vermekle birlikte kadın anlamını tercih etmedikleri görülmektedir. Bu müfessirler, *süfehâ* kelimesinin "küçük yetimler" anlamında olduğunu veya "malı muhafaza edecek kadar akli çalışmayan herkesi" kapsadığını dile getirmektedirler (Taberî, 2010, s. 3:622-626; Râzî, 2012, s. 5:178-179; Kurtubî, 2010, s. 3:30-31; Âlûsî, t.y. s. 4:201-202). Bu durumda *süfehâ* kelimesinin yorumunda herhangi bir cinsiyet ayrımına gidilmediği ortaya çıkmaktadır.

Günümüz tefsirlerinde de *süfehâ* kelimesine "kadınlar" anlamı verildiği müşahade edilmektedir. Örneğin Mehmet Vehbi (1862-1949), *süfehâ* kelimesinin "aklında eksiklik olup hayır ve şerrini idrak etmekten ve malını muhafazadan aciz olan kimseler" için kullanıldığını; "çocuk ve

kadınların akılları zayıf olduğu için mallarında tam tasarruf sahibi olamadıklarından bu kelimenin kapsamına girdiklerini” ifade etmektedir (Vehbi, 1967, s. 2:836).

Süleyman Ateş, *süfehâ* kelimesinden maksadın meşhur olan görüşe göre “yetimler” olduğunu söyledikten sonra “*Süfehâ*’dan maksat kadınlar ve çocuklardır.” rivayetini de nakletmektedir (Ateş, 1998, s. 2:204). Mustafa Öztürk de tefsirinde *süfehâ* kelimesine kadınlar anlamı verilmesini destekler mahiyette açıklamalarda bulunmaktadır. (Öztürk, 2018, s. 1:529-530).

2. Sefih Kelimesine Kadın Anlamı Vermede Etkili Olan Amiller

Müfessirlerin yorumları doğrultusunda *sefih* kelimesine kadın anlamı verilmesinde “kadınlarla ilgili olumsuz çağrışım yapan hadislerin bulunması, geçmişte yapılan yorumların tekrar edilmesi, sosyokültürel ortam, sebep-i nüzul ve kadınla erkeğin yapı olarak birbirinden farklı olması” gibi birden fazla faktörün etkili olduğunu ifade etmek mümkündür.

2.1. Kadınlarla İlgili Olumsuz Çağrışım Yapan Hadislerin Sefih Kelimesiyle İlişkilendirilmesi

Sefih kelimesine kadınlar anlamı verilmesinde kadınlarla ilgili olumsuz çağrışım yapan ifadelerin Hz. Peygamber’e nispet edilmesinin etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu konunun bir örneğini “kadınların aklının eksik olduğunun” (Buhârî, 2002, “Hayz”, 6) ifade edilmesi oluşturmaktadır. Örneğin bir tefsirde Hz. Peygamber’in kadınların aklının ve dininin eksik olduğunu söylediği dile getirilmektedir (İbnü’l-Arabî, 2003, s. 1:414-416). Hz. Peygamber’in bayram hutbesinde sadaka vermeyi tavsiye ettiği hadisin bir kısmında “...Ne gariptir ki, kendine hâkim akıllı ve dine bağlı bir kimsenin aklını, sizin kadar akıllı ve dini eksik hiçbir kimsenin çelebildiğini görmedim.” (Buhârî, 2002, “Hayz”, 6) şeklinde bir ifade kullandığı rivayet edilmektedir. İlgili hadisin incelendiği bir çalışmada hadisin farklı tariklerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada hadisin bu bölümünün Hz. Peygamber’e ait olması konusunda ciddi şüpheler olduğu dile getirilmektedir. Hadisteki bu ifadelerin Hz. Peygamber’den ziyade hadisi aktaran sahâbeye ait olabileceği ihtimali üzerinde durulmaktadır (Çakın, 1998, s. 5-30; Köktaş, 2026, s. 329-339).

Rivayette zikredilen ifadelerin Hz. Peygamber’e ait olduğu kabul edilecek olursa o dönemin toplumunun kodlarında yer alan kadınların aklının eksik olduğu düşüncesini, Hz. Peygamber’in sohbet esnasında havayı yumuşatmak için şaka ve latife kabilinden söylemiş olabileceği ifade edilmektedir (Karslı, 2023, s. 163-164). Ayrıca akli eksik ifadesinin *akıl* kelimesinin anlam alanına giren *tecrübeden* hareketle “tecrübesi eksik” şeklinde yorumlanabileceği de ifade edilmiştir (Köktaş, 2026, s. 334-336).

Konumuzla ilgili kelimenin yorumunda tefsirlerde Hz. Peygamber’e isnad edilen başka bir hadise de yer verildiği görülmektedir. (*أَلَا إِنَّمَا خُلِقَتِ النَّارُ لِلسُّفَهَاءِ يَقُولُهَا ثَلَاثًا أَلَا وَإِنَّ السُّفَهَاءَ النِّسَاءَ إِلَّا امْرَأَةً أَطَاعَتْ*) (قَمَمَهَا) Hz. Peygamber’in “İyi biliniz ki ateş ancak sefihler için yaratılmıştır. Bunu Hz. Peygamber üç defa tekrar etti ve (şöyle devam etti.) İyi biliniz ki sefihler kocasına itaat edenler müstesna kadınlardır.” (Sa’lebî, 2002, s. 3:251; Râzî, 2012, s. 5:178-179). Ancak Râzî bu konu hakkında tüm görüşleri verdikten sonra delil olmadan âyetin anlamını bir cinse hasretmenin doğru olmadığını dile getirmektedir. Çünkü ona göre *süfehâ* kelimesinin anlamı “malı muhafaza edecek kadar akıllı çalışmayan herkesi” kapsamaktadır (Râzî, 2012, s. 5:178-179).

Konumuzla ilgili Hasan-ı Basrî’den gelen bir rivayette Allah Rasulü’nün “*İki zayıf konusunda Allah’tan korkun. Bunlar yetimler ve kadınlardır.*” açıklaması da *süfehâ* kelimesine kadınların aklının eksik olduğu anlamı verilmesi bağlamında zikredilmektedir (Taberî, 2010, s. 3:623). Bu rivayete bakıldığında âyetten bağımsız olarak ifade edildiği anlaşılmaktadır. Bu rivayetin genel olarak zikredilmesine rağmen bazı müfessirler tarafından âyetle ilişkilendirilerek yorum yapıldığı anlaşılmaktadır. Aynı rivayetin başka müfessirler tarafından başka âyetlerin yorumunda farklı konularda ilişki kurularak kullanılması (Sa’lebî, 2002, s. 2:173; İbn Kesîr, 2013, s. 1:953) bu

hadisin müfessirler tarafından âyetle ilişkilendirildiğini kanıtlar niteliktedir. Ayrıca konumuzla ilgili olarak Ebû Umâme'den (ö. 86/705) gelen bir rivayette Hz. Peygamber'den (وَإِنَّ النِّسَاءَ هُنَّ السُّفَهَاءُ إِلَّا الَّتِي (أَطَاعَتْ قَيْمَهَا) “Kocasına itaat eden kadınlar müstesna diğerleri sefihtir.” sözü nakledilmektedir (İbn Ebû Hâtim, 1997, s. 3:863). Tefsir kitaplarında bu rivayet yer alsa da hadis kitapları incelenmesine rağmen böyle bir rivayete ulaşılamamıştır. Ancak Hz. Aişe'den gelen bir rivayette Hz. Peygamber'in (وَإِنَّ النِّسَاءَ مِنَ السُّفَهَاءِ إِلَّا صَاحِبَةَ الْقِسْطِ وَالْمُصْنِبِاحِ) “Adalet ve nur sahibi olanların dışındaki kadınlar sefihlerdendir.” dediği nakledilmektedir (Abd b. Humeyd, 2002, s. 2:381). Bu hadislerin Hz. Peygamber'e nispeti doğru olsa dahi konumuzdan bağımsız olduğu görülmektedir. Çünkü bu ifadelerin doğrudan âyetle ilişkili olmadığı ifade etmek mümkündür.

Yapılan açıklamalar Hz. Peygamber'den kadınlarla ilgili olumsuz çağrışım yapan farklı rivayetler zikredildiğini göstermektedir. Ancak bu rivayetler doğrudan konumuzla ilgili âyetler bağlamında zikredilmemiştir. Hz. Peygamber'e isnad edilen hadislerdeki ifadelerden hareketle müfessirlerin bu tür rivayetlerle konumuzla ilgili âyetler arasında anlam ilişkisi kurması *sefih* kelimesine “kadınlar” anlamı vermesinde etkili olduğu anlaşılmaktadır. Hz. Peygamber'in doğrudan âyetin tefsiri amacıyla söylemediği bir sözünün, âyetle anlam irtibatı kurularak kullanılması müfessirin bireysel tercihiyle gerçekleşmektedir (Çol, 2024, s. 103).

2.2. Rivayet Kültürü

Müfessirler, selef-i salihin döneminde Kur'an yorumuna dair üretilen bilgilere önem vermişlerdir. Hz. Peygamber'le birlikte sahâbe ve tâbiûn müfessirlerinden gelen bilgiler tefsirler için önemli bir kaynak konumundadır (İbn Kesîr, 2013, s. 1:17-21). Bu bağlamda *sefih* kelimesine kadın anlamı verilmesinde sahâbeden İbn Abbâs, Abdullah b. Ömer; tâbiûndan ise Hasan-ı Basrî, Mucâhid ve Dahhâk gibi müfessirlerden gelen rivayetlerin etkili olduğu anlaşılmaktadır. Yukarıda da ifade edildiği gibi Cessâs, Mekkî b. Ebî Tâlib ve Ebû Bekir İbnü'l-Arabî gibi bazı müfessirlerin *süfêhâ* kelimesine kadın anlamı verilmesini Hz. Peygamber, sahâbe ve tâbiûndan gelen rivayetlerle savunduğu görülmektedir (Cessâs, 1992, s. 2:353-355; İbnü'l-Arabî, 2003, s. 1:415-416; Mekkî b. Ebî Tâlib, 2008, s. 2:1225).

Süfêhâ kelimesi hakkında İbn Ebû Hâtim, Sa'lebî, Mâverdî ve Vâhidî gibi müfessirlerin Hz. Peygamber, sahâbe, tâbiûn ve daha sonraki müfessirlerden gelen rivayetlerle kadınlar dâhil farklı görüşleri verip bu görüşler arasında tercih yapmadığı görülmektedir (İbn Ebû Hâtim, 1997, s. 3:863; Mâverdî, t.y. s. 1:355, 452; Sa'lebî, 2002, s. 3:251-252; Vâhidî, 1430, s. 6:320-322). Bu müfessirler yorumlarında tercihlerini ifade etmedikleri için bu köke kadın anlamı verip vermediği konusunda net bir şey söylemek mümkün değildir. İbn Kesîr ise *süfêhâ* kelimesinin kapsamına bu kelimeyle ilgili görüşlerden her birinin duruma göre girebileceğini dile getirdikten sonra konuyla ilgili Hz. Peygamber, sahâbe, tâbiûn ve daha sonraki müfessirlerden gelen rivayetleri nakletmektedir (İbn Kesîr, 2013, s. 1:944).

Taberî, Râzî, Kurtubî ve Âlûsî gibi müfessirlerin de rivayetlere dayanarak “kadınlar” dâhil bütün yorumları vermekle birlikte kadın anlamını tercih etmedikleri görülmektedir. Bu müfessirler *süfêhâ* kelimesinin “yetimler” anlamında olduğunu veya “malı muhafaza edecek kadar akli çalışmayan herkesi” kapsadığını dile getirmektedir (Taberî, 2010, s. 3:622-626; Râzî, 2012, s. 5:178-179; Kurtubî, 2010, s. 3:30-31; Âlûsî, t.y. s. 4:201-202).

Günümüz tefsirlerinde de rivayetlere dayanarak *süfêhâ* kelimesine kadınlar anlamı verildiği müşahade edilmektedir. Örneğin Mehmet Vehbi, Taberî'ye atıf yaparak bu kelimenin “çocuk ve kadınlar şeklinde açıklandığını, çocuk ve kadınların akılları zayıf olduğu için mallarında tam tasarruf sahibi olamadıklarından bu kelimenin kapsamına girdiklerini” dile getirmektedir (Vehbi, 1967, s. 2:836). Süleyman Ateş de *süfêhâ* kelimesinden maksadın meşhur olan görüşe göre “yetimler” olduğunu söyledikten sonra Taberî'den “*süfêhâ*’dan maksat kadınlar ve çocuklardır” rivayetini nakletmektedir. Ancak bir değerlendirmede bulunmamaktadır (Ateş, 1998, s. 2:204). Yapılan açıklamalardan Mehmet Vehbi ve Süleyman Ateş'in Taberî tefsirindeki rivayetlerden hareketle

süfêhâ kelimesinde kadın anlamına değindiği anlaşılmaktadır. Ancak Taberî'nin bu rivayeti nakletmekle birlikte kabul etmediği daha önce ifade edilmişti. Buna rağmen geçmişten gelen böyle bir rivayeti nakledip değerlendirmemek bu tefsirler açısından eksiklik olarak kabul edilebilir.

2.3. Sosyokültürel Ortam

Kur'an'da geçen âyetlerin veya kelimelerin yorumlanmasında onu anlamaya çalışan kimsenin içinde bulunduğu sosyokültürel ortamın etkili olduğu ifade edilmektedir (Karşlı, 2023, s. 18-19). Ataerkil yapıya sahip Cahiliye Dönemi kadın algısı üzerine yapılan bir araştırmada Araplar içinde yönetici ve şair kadınlar olmakla birlikte toplumda genel anlamda kadınlarla ilgili olumsuz imajın olduğu dile getirilmektedir (Bardakoğlu, 2005, s. 19). Kur'an'da Müşriklerin kız çocukları olduğunda öfkeden yüzlerinin mosmor kesildiğinden bahsedilmesi (Nahl 16:58) bunu kanıtlar niteliktedir.

Cahiliye Dönemi'nde kadınlarla ilgili olumsuz tutuma rağmen Kur'an öncesi dönem şiirlerinde *süfêhâ* kelimesine kadınlar anlamı verildiğine dair bir emareye ulaşılamamıştır. (Yılmaz, 2025, s. 20-21). Bir çalışmada Kurtubî'ye atıfla Cahiliye Dönemi'nde kadın ve çocukların *sefih* kapsamında değerlendirildiği ve miras alamadığı dile getirilmektedir (Ayhan, 2022, s. 250). Ancak yaptığımız araştırmada Cahiliye Dönemi'nde kadın ve çocuklara miras verilmemesinin sebebinin onların savaşa çıkmamaları olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kurtubî, 2010, s. 3:45).

Konumuzla ilgili olarak Cahiliye Dönemi'nde kadınların aklının eksik olduğunun telakki edildiği ifade edilmektedir. Bunun sebebi olarak da Arap toplumu üzerinde iletişim kurdukları Yahudi veya Hristiyan kültürünün etkili olduğu dile getirilmektedir. Çünkü Yahudi ve Hristiyanlıkta kadın akıl bakımından erkekten geri olduğu kabul edilmektedir (Yasdıman, 2005, s. 62-68). İslamiyet'in ortaya çıkması ve yayılmasından sonra da geçmişten günümüze tefsirlerde din ve akıl eksikliği konusunda kadınlarla ilgili olumsuz tutumun devam ettiği ve canlılığını koruduğu anlaşılmaktadır. Bu konunun tefsirlerde farklı âyetler bağlamında ele alındığı müşahade edilmektedir (Oruç, 2020, s. 106-110, 225-257; Tuksal, 2012, s. 152-215).

Konumuzla ilgili bazı yorumlarda *s-f-h* kökündeki "cahil" anlamından hareketle kadın ve çocukların bu kelimenin anlam alanına dâhil edildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda kadının malını nasıl koruyacağını bilememesi gibi bir etkenden bahsedilmektedir (Mukâtil b. Süleymân, 2002, s. 1:357). Mâtürîdî de (ö. 333/944) bu kelimenin "cahillerin yaptığı işi yapanlar" anlamında olduğunu ifade ettikten sonra "kadın" şeklinde açıklanmasını, erkeklerin kadınların yöneticisi olması sebebiyle kadınların işlerini erkeklerin gözetiminde yapmasına bağlamaktadır (Mâtürîdî, 2005, s. 3:19). Bu yorumların müfessirlerin yaşadığı dönemdeki toplumun genel kültürü bağlamında kadın algısını yansıttığını ifade etmek mümkündür.

Mustafa Öztürk'ün *süfêhâ* kelimesine kadınlar anlamı verilmesi konusunda sahâbe ve tâbiün müfessirlerinden aktarılan bilgilerle birlikte sosyal hayatta yaşadığı tecrübelerin etkisiyle kabul etme eğiliminde olduğu anlaşılmaktadır. O, bu konudaki görüşlerini ifade ederken kadın cinsini tenzih ettiğini ancak hayat tecrübesi sebebiyle böyle bir görüşü benimsediğini dile getirmektedir. Onun ilgili konunun açıklamasında Alman filozof Schopenhauer'in annesiyle yaşadığı problemler yüzünden kadınlar hakkında yazdığı olumsuz düşüncelere yer vermesi dikkat çekmektedir (Öztürk, 2018, s. 1:529-530).

Ülkemizde kullanılan bazı atasözleri ve deyimlerde kadının aklının noksanlığını çağrıştıracak ifadeler bulunmaktadır. Örneğin kadınlar için "saçı uzun aklı kısa" ve "karının bir aklı, erkeğin dokuz aklı vardır" gibi ifadeler kullanılmaktadır (Apay & Uzun, 2020, s. 1124). Bu durum kadın konusunda farklı kültürlerin birbirinden etkilendiğini göstermektedir. Ayrıca ülkemizde yazılan *Hülasatü'l-beyân* gibi bazı tefsirlerde *süfêhâ* kelimesine kadın anlamı verilmesinde (Vehbi 1967, s. 2:836) kolaylaştırıcı bir rol oynadığı söylenebilir.

2.4. Sebeb-i Nüzul

Bazı müfessirlerin *süfêhâ* kelimesine kadın anlamı verilmesini sebeb-i nüzul rivayetleriyle desteklediği görülmektedir. Örneğin Endülüslü müfessirlerden İbn ‘Atiyye ve Ebû Hayyân; İbn Mes‘ûd, Süddî ve Dahhâk gibi müfessirlere dayandırdığı rivayette âyetin bir kimsenin küçük çocuğu ve karısı için indirildiğini; Mücâhid’den naklettiği rivayette ise sadece kadınlar için nazil olduğunu dile getirmektedir (İbn ‘Atiyye, 2001, s. 2:9; Ebû Hayyân, 1993, s. 3:177). Bu müfessirlerin daha önce yapılan yorumları bu kelimenin sebeb-i nüzulü gibi verdiği anlaşılmaktadır. Çünkü benzer ifadeler Taberî ve İbn Ebû Hâtim gibi müfessirler tarafından sahâbe ve tâbiûn müfessirlerinin yorumu olarak verilmektedir (Taberî, 2010, s. 3:622-626; İbn Ebû Hâtim, 1997, s. 3:863).

Sa‘lebî (ö. 427/1035) ise Hadramî’ye (ö. ?) dayandırdığı rivayette adamın birisinin malını karısına verdiğini ve kadının da o malı harcaması gereken yerin dışında harcaması üzerine Allah’ın bu âyeti indirdiğini ifade etmektedir (Sa‘lebî, 2002, s. 3:251).

Yapılan açıklamalardan hareketle *süfêhâ* kelimesine kadınlar anlamı verilen rivayetlerin sebeb-i nüzul rivayetlerine dönüştürüldüğünü ifade etmek mümkündür. Çünkü erken dönem rivayet tefsirlerinde ve sebebi nüzulle ilgili eserlerde âyetin sebebi nüzulüne dair bir bilgiye ulaşılamamıştır.

2.5. Kadın ve Erkeğin Yapı Olarak Birbirinden Farklı Olması

Konumuzla ilgili âyetler bağlamında *sefîh* kelimesinin kadın şeklinde yorumlanmasında bu anlamı verenlerin erkek müfessirler olması etkili olmuş olabilir. Erkeklerin kadınlardan fiziksel, fizyolojik ve psikolojik açıdan farklı olduğu yadsınamaz bir gerçekliktir (Gültekin, 2014, s. 11-33). Olaylar karşısında erkek ve kadınların yaklaşımı da farklıdır. Bizzat kadınlar tarafından kadınlarla erkeklerin aklının farklı çalıştığının ifade edilmesi bunu kanıtlar niteliktedir (Öztürk, 2024, s. 171). Kadınlar olaylara daha duygusal yaklaşabilmektedir. Bu bağlamda harcama konusunda da farklılıklar olabilmektedir (Gültekin, 2014, s. 11-33). Yapılan açıklamalar, kadınların erkeklerden yapı ve duygusallık açısından farklı olması erkeklerin bu kelimeye kadınlar anlamı vermesinde etkili olmuş olabileceğini göstermektedir.

Sonuç olarak *sefîh* kelimesine kadın anlamı verilmesinde müfessirler üzerinde farklı faktörlerin etkili olduğu görülmektedir. Bunlar arasında kadınlarla ilgili olumsuz çağrışım yapan hadislerin *sefîh* kelimesiyle ilişkilendirilmesi, sahâbe ve tâbiûn müfessirlerinin yaptığı yorumlar, müfessirin yetiştiği sosyokültürel ortam, yapılan yorumları âyetin sebeb-i nüzulü gibi kabul etme ve erkekle kadının yapı olarak birbirinden farklı olması gibi etkenlerden bahsedilebilir. Bazı müfessirlerde bu etkenlerden biri etkili olmuşken bazılarında da birden fazla etkenin birleşmesinin etkilerinden söz etmek mümkündür.

3. Sefîh Kelimesine Kadın Anlamı Vermenin Eleştirisi

Sefîh kelimesine kadın anlamı vermeyi geçmişten günümüze eleştirenler müfessirlerin bulunduğu müşahade edilmektedir. Örneğin bu köke kadın anlamı verilmesini savunan İbnü’l-Arabî, *sefîh* kelimesine kadın anlamı verilmesini eleştirenlerin olduğunu dile getirmektedir (İbnü’l-Arabî, 2003, s. 1:415). Ancak bu köke kadın anlamı verilmesini eleştirme konusunda farklı argümanlar geliştirildiği görülmektedir. Yapılan eleştirilerde dil bilimsel veriler, âyetin bağlamı, bilginin kaynağı, mülkiyet hakkı, bilimsel verilerle tutarsızlık gibi konuların etkili olduğu anlaşılmaktadır.

3.1. Dil Bilimsel Eleştiri

Dil bilimsel verilerin Kur’an kelimelerinin anlamlarını tespit etmede önemli bir yeri vardır. Çünkü bu veriler kelimelerin anlamını doğru bir şekilde tespit etmeye yardımcı olur. *Süfêhâ* kelimesine kadınlar anlamı verilmesine dil bilimsel anlamda ilk eleştiri yapan kişinin Taberî olduğu anlaşılmaktadır. O, kelime hakkında bütün rivayetleri verdikten sonra yaptığı değerlendirmede *süfêhâ* kelimesinin kadınlar anlamı verilmesinin yanlış olduğunu ifade etmektedir. Çünkü o, Arapçada müennes için *fail* vezninin *fualâ* yani *sefîh* kelimesinin *süfêhâ* şeklinde

cemisinin gelmeyeceğini söylemektedir (Taberî, 2010, s. 3:627). Zeccâc (ö. 311/923) âyetteki *süfehâ'* kelimesinin kadınlara özel kullanılmadığını; *sefîh* kelimesinin müennesinin cemisi için yaygın kullanımın *sefâih* şeklinde olduğunu ancak *süfehâ'* şeklinde gelmesinin de caiz olduğunu dile getirmektedir (Zeccâc, 1988, s. 2:13).

Kur'an sözlüğü niteliğindeki Râgıb el-İsfahânî'nin (ö. V./XI. yüzyılın ilk çeyreği) *el-Müfredât* ve Semîn el-Halebî'nin (ö. 756/1355) *'Umdetu'l-huffâz* isimli eserlerinde *sefîh* kelimesine kadın anlamı verildiğine dair bir açıklamaya rastlanılmamıştır. Ancak bu eserlerde genel olarak *s-f-h* kökündeki akli eksik ve akli zayıf anlamlarından bahsedilmiştir (Râgıb el-İsfahânî, 2009, s. 414; Semîn el-Halebî, 1996, s. 2:204). Dil bilimsel yoruma önem veren Zemahşerî (ö. 538/1144) ve Elmalılı Hamdi Yazır (1878-1942) gibi müfessirlerin konumuzla ilgili âyetlerin açıklaması incelendiğinde bu kelime kadınlara anlamı olduğuna dair hiçbir veriye ulaşılammıştır (Zemahşerî, 2015, s. 1:72, 321, 461; Yazır, 2021, s. 1:350, 1030; 2:278-279). Bu durumu *sefîh* kelimesine kadın anlamı verilmesine sessiz bir eleştiri olarak kabul etmek mümkündür.

Arapça sözlüklerdeki açıklamaların Kur'an sözlüğü niteliğindeki ve dil bilimsel tefsiri önceleyen eserlerdeki anlamları destekler nitelikte olduğunu ifade etmek mümkündür. *S-f-h* kökü Arapça sözlüklerde "cahil olmak, bilmemek, akıl ve idrak yönünden zayıf olmak" gibi anlamlara geldiği görülmektedir. Bu kökten türeyen kelimelerin de bu anlamlarla ilişkili olduğu müşahade edilmektedir. Örneğin *sefeh* hafiflik, ahmaklık, aptallık, dar görüşlülük; *sefîh* cahil, akıl noksanlığı, akıl hafifliği gibi anlamlara geldiği, buna ek olarak *sefîh* kelimesinin ise *hilm* ile zıt anlamlı olduğu ifade edilmektedir (Ferâhîdî, 2003, s. 2:255; Ezherî, 1964, s. 6:131-135; İbn Manzûr, t.y. s. 3:2032-2034; Zebîdî, 1965, s. 36:397-404; Yılmaz, 2025, s. 18-19). Konumuzla ilgili olarak hicrî dördüncü asırdan itibaren bazı Arapça sözlüklerde bu kökten türeyen *süfehâ'* kelimesine "kadınlar ve çocuklar" anlamı verildiği görülür. Bu kelimeye kadınlar anlamının verilmesinde kadının aklının eksik olması algısının (Ezherî, 1964, s. 6:134) yanında İbn Abbâs'ın ilgili âyet üzerine yaptığı yorumların etkili olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü kaynak olarak İbn Abbâs'ın "*Kadınlar sefîhlerin en sefîhidir.*" sözü nakledilmektedir (İbn Manzûr, t.y. s. 3:2033; Zebîdî, 1965, s. 36:400). Bu açıklama Arapça sözlüklerde bu köke kadın anlamı verilmesinde toplumdaki kadının aklının eksik olduğu algısının ve geçmişteki müfessirlerin yaptığı yorumların etkili olduğunu göstermektedir.

Dil bilimsel alanda *s-f-h* kökünün Kur'an öncesi dönemde hangi anlamlarda kullanıldığını tespit etmek bizlere önemli veriler sunacaktır. Bu kök, cahiliye döneminde farklı anlamlarda kullanılmıştır. Daha önce yapılan bir çalışmada bu kökün "akıl eksikliği", "cahil olmak", "gafil olmak", "kararsız olmak" "aldatmak" ve "karşılıklı sövüşmek" gibi anlamlarda kullanıldığı tespit edilmiştir (Yılmaz, 2025, s. 20-21). Bu anlamlar incelendiğinde cahiliye döneminde *s-f-h* köküne kadın anlamı verilmediği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte yukarıda da ifade edildiği gibi bir çalışmada Kurtubî'ye atıf yapılarak "Sefîhlerin kadın ve çocuklar olarak tanımlanmasının gerekçesi kuvvetle muhtemel cahiliye algısından kaynaklanmaktadır. Zira cahiliye döneminde çocuk ve kadın sefîh olarak değerlendirilir ve miras alamazdı" şeklinde bir açıklama bulunmaktadır (Ayhan, 2022, s. 250). Ancak Kurtubî'nin ilgili yorumları incelendiğinde kadın ve çocukların miras almamasının sebebi olarak savaşa çıkmamaları olduğu dile getirilmektedir (Kurtubî, 2010, s. 3:45).

3.2. Kur'an Bağlamı Açısından Eleştiri

Konunun bağlamsal eleştirisi yapılırken *s-f-h* kökünün Kur'an'da geçtiği genel bağlamı ve özel olarak da Nisâ' Sûresi'nde kullanılan âyet bağlamında olmak üzere iki farklı yönden değerlendirilecektir.

S-f-h kökü Kur'an'da 5'i Mekki, 6'sı Medenî sûrelerde olmak üzere 10 âyette 11 defa geçmektedir (Abdulbâkî, 1364, s. 352). Bu kök konumuzla ilgili kullanımların yanında Mekke dönemindeki âyetlerde kavminin Hz. Hûd'u sefîhlik yani akli eksiklik ile itham etmelerine karşılık Hz. Hûd'un kendisinde herhangi bir akli eksikliği bulunmadığını ifade etmesinden (A'râf 7:66-67),

Hız. Musa'nın kavmindeki aklı eksiklerden (A'râf 7:155), cinlerin içindeki akılsızlardan (Cinn 67:4) ve kızlarını diri diri toprağa gömen beyinsizlerden (En'âm 7:140) bahsedilen bağlamlarda geçmektedir. Medine döneminde ise imana çağrılan münafıkların veya Yahudilerin Müslümanları sefihlikle itham etmesine karşılık gerçek sefihlerin kendileri olduğundan (Bakara 2:13) Hız. İbrahim'in dini olan tevhit inancından yüz çevirenlerin eleştirilmesinden (Bakara 2:130) kıblenin değiştirilmesini eleştirenlerin sefihler olduğunun vurgulanmasından (Bakara 2:142) bahsedilen bağlamlarda kullanılmaktadır. Ayrıca *s-f-h* kökünden türeyen kelimelerin anlamlarından ve kullanıldığı bağlamlardan hareketle Kur'an'da Mekki sûrelerde inanç ve cahiliye adetleriyle; Medenî sûrelerde ise inanç konularının yanında toplumdaki muamele konularıyla ilgi olduğu tespit edilmiştir (Yılmaz, 2025, s. 21-27). Bu âyetlerin bağlamları dikkate alındığında kadınlarla ilgili olmadığı açıktır. Yapılan açıklamalar *s-f-h* kökünün Kur'an'da dini ve uhrevi bakımdan aklı kullanma konusunda olumsuzluk anlamı içerdiği anlaşılmaktadır.

Süfehâ kelimesine kadınlar anlamının verildiği âyetlerin Medenî sûrelerde geçtiği müşahade edilmektedir. Konumuzu ilgili Bakara ve Nisâ Sûresi'ndeki âyetlerden özellikle Nisâ Sûresi beşinci âyet ön plana çıkmaktadır. Bazı müfessirler bu âyeti değerlendirirken âyetin bağlamını dikkate alarak bu köke kadın anlamı verilemeyeceğini ifade etmektedir. Örneğin Taberî, bir sonraki âyetteki "Evlilik çağına gelinceye kadar yetimleri deneyin; eğer onların yeterli fikrî olgunluk düzeyine eriştiklerini tespit ederseniz hemen mallarını kendilerine verin..." (Nisâ' 4:6) ifadeden hareketle *süfehâ* kelimesinin anlam alanına erkek veya kadın yetimlerin girdiğini dile getirmektedir (Taberî, 2010, s. 3:627).

Günümüz tefsir yazarlarından Sait Şimşek'in (1951-2024) ise konuyu âyetin siyak ve sibak bağlamı içinde değerlendirerek yorumladığı görülmektedir. Ona göre *sefih*, kelime olarak "aklı ermemek" anlamındadır. O, bazı müfessirlerin bu kelimeyle kadınların ve küçük çocukların kastedildiğini söylediğini ancak kadınların bu kelimenin anlam alanına dâhil edilmesinin bir önceki âyette anlatılanlarla bağdaşmadığını dile getirmektedir. Çünkü ona göre bir önceki âyette kadınlara mehirlerinin tam ve gönül hoşnutluğu içinde verilmesi gerektiği emredilmektedir. Bu da kadının mehrinde tam yetki sahibi olduğunu göstermektedir. Şimşek, bu âyetlerde kadının sahip olduğu malı yerli yerince kullanamayacağına dair ima ile de olsa bir ifadenin bulunmadığını ifade etmektedir. O, kadının malını kullanırken aklının ermeyeceğini söylemenin bu anlatılanlarla çelişki doğuracağını söylemektedir. Ona göre âyette kadının malını kocasına hibe yoluyla bağışlayabileceğinin ifade edilmiş olması da kadının kendi malı üzerinde tam bir yetkiye sahip olduğunu göstermektedir (Şimşek, 2012, s. 1:475).

Ona göre bir sonraki âyette yetim çocukların evlilik çağına geldiklerinde mallarını yerli yerinde kullanıp kullanamayacakları konusunda denemeleri gerektiği ifade edilmektedir. Bu durum ilgili kelimenin küçük çocuklar şeklinde yorumlanmasını gerekli kılmaktadır. Bunlara ek olarak o, ister kadın isterse erkek olsun evlilik çağına geldiği halde ruhi bir hastalık sebebiyle mallarını doğru bir şekilde kullanma yeteneklerini yitirenlerin de *sefih* kapsamına gireceğini ifade etmektedir (Şimşek, 2012, s. 1:475).

Bu konu *süfehâ* kelimesinin geçtiği Nisâ' Sûresi bağlamında değerlendirilse dahi kadınlar anlamı vermenin tutarsızlığı ortaya çıkmaktadır. Çünkü bu sûre kadına mehir (Nisâ' 4:4, 20-21, 24-25) ve miras (Nisâ' 4:11-12) hakkı vermektedir. Kur'an'ın geneli incelendiğinde kadının malında tasarrufta herhangi kısıtlayıcı bir unsurla karşılaşılması mümkün değildir.

Sefih kelimesi ise Bakara Sûresi'nde deyn âyetinde sefih, zayıf veya borcunu yazdıramayacak durumda olanların borcunu velisinin adalete uygun bir şekilde yazdırması gerektiğinden bahsedilen bir bağlamda kullanılmaktadır: "...Eğer borçlu akılcı zayıf veya eksik (sefih) yahut kendisi yazdıramaz durumda olursa velisi adaletle yazdırsın..." (Bakara 2:282). Bu âyette geçen *sefih* kelimesine "cahil (yazı işlerini bilmeyenler), çocuk, yetimler, kadın, malını ve dinini ifsat eden kimse" gibi farklı anlamlar verilmiştir (Mâverîdî, t.y. s. 1:335; İbnü'l-Arabî, 2003,

s. 1:330; Baltacı, 2008, s. 167-168). Âyetin bağlamı dikkate alındığında konumuzla ilgili olarak borçlu kimsenin borcu yazdırma konusunda veliye ihtiyaç duyacak biri olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda *sefih* kelimesinin akıl bakımından anlayış ve kavrayıştaki bir hafiflikten dolayı borcunu yazdırmayacak konumda olup veliye ihtiyaç duyan kimse olarak anlaşılması (Baltacı, 2008, s. 168-175) âyetin bağlamına daha uygun olduğu söylenebilir.

3.3. Kaynak Açısından Eleştiri

Sefih kelimesine kadın anlamı verilmesinin eleştirisindeki argümanlardan biri de yoruma kaynak olarak zikredilen hadislerin ve rivayetlerin sahih olmadığı düşüncesidir. Derveze (1888-1984), ilgili âyetin yorumunda kadınların aklının eksik olduğuna dair hadisin sahih hadis kitaplarında geçmediğini dile getirmektedir. Ayrıca sahih olsa dahi Kur'an'a ters düştüğü için kabul edilmeyeceğini ifade etmektedir (Derveze, 2000, s. 8:22-24). Yapılan açıklamalar onun Hz. Peygamber'den gelen bir hadisin veya sahâbe ve tâbiûn neslinden rivayetlerin doğruluğunu tespit etmek için Kur'an'a arz yöntemini kullandığını göstermektedir.

3.4. Mülkiyet Hakkı Açısından Eleştiri

İslam hukukuna göre sosyal hayatta erkeğin bir mal veya para konusunda mülkiyet hakkı olduğu gibi kadının da bunlarda mülkiyet hakkı vardır. Kadının malında veya parasında istediği gibi tasarruf yetkisi vardır. Örneğin Nisâ' Sûresi'nde bahsedilen mehir konusu bunlardan biridir. Mehri isterse kocasına verir, isterse de kendisi alır ve değerlendirir. Âyette "...Erkeklerin de kazandıklarından nasipleri var, kadınların da kazandıklarından nasipleri var..." (Nisâ' 4:32) şeklinde ifade edilmesi Kur'an'ın kadına mülkiyet hakkını tanıdığını göstermektedir. Ayrıca Kur'an'da kadına da mirastan pay olduğunun bildirilmesi (Nisâ' 4:11-12) onun sosyal hayatta mülkiyet hakkına sahip olduğunu kanıtlar niteliktedir (Özdemir, 2022, s. 97-103).

3.5. Sebeb-i Nüzul Açısından Eleştiri

Daha önce *süfehâ* kelimesine kadın anlamı verilmesinin Sa'lebî, İbn 'Atiyye ve Ebû Hayyân tefsirlerinde sebeb-i nüzul rivayetleriyle desteklendiği ifade edilmişti. Ancak rivayet tefsirlerinde ve sebeb-i nüzulle ilgili eserlerde âyetin iniş sebebiyle ilgili doğrudan herhangi bir rivayete ulaşılamamıştır.

İbn 'Atiyye ve Ebû Hayyân'ın açıklamalarından *süfehâ* kelimesine kadınlar anlamı verilen rivayetlerin sebeb-i nüzul rivayetlerine dönüştürüldüğünü ifade etmek mümkündür. Çünkü İbn 'Atiyye ve Ebû Hayyân'ın eserlerinde daha önce âyet hakkında yapılan yorumların, yorumda bahsedilenler hakkında inmiş gibi lanse edilmesi (İbn 'Atiyye, 2001, s. 2:9; Ebû Hayyân, 1993, s. 3:177) görüşümüzü destekler niteliktedir.

3.6. Kadınların Zihin Yapısıyla İlgili Bilimsel Veriler

Sefih kelimesine kadın anlamı verilemeyeceğinin delillerinden biri de gerçek hayatta kadınların aklının eksik kabul edilmesinin bilimsel veriler ve toplumsal olgularla çelişmesidir (Köktaş, 2026, s. 330-331). Son dönemde yapılan bilimsel araştırmalarda çocukların zekâsını annesinden aldığı, IQ testleri eşit olan kadın ve erkeklerden kadınların daha başarılı işler çıkardığı ve üniversite sınavlarında bayanların da yüksek puan aldığı tespit edilmiştir (Ayhan, 2022, s. 251). Bütün bunlar kadınların aklen eksik olmadığını kanıtlar niteliktedir.

Yapılan açıklamalar akli eksik manasındaki *sefih* kelimesine kadın anlamı vermenin kadınları sosyal hayattan mahrum edecek mahiyette olduğunu göstermektedir. Hâlbuki İslam dini kadınlara belli şartlarla sosyal hayatta var olmasına izin vermektedir (Yıldız, 2019, s. 85-107). Yine kadınlara haklarının teslim edildiği bir sûrede geçen *süfehâ* kelimesine akli eksik anlamından hareketle kadınlar anlamı vermenin tutarsızlığı net bir şekilde görülmüştür. Bu şekilde anlam

vermenin sûrenin ve âyetin bağlamının yanında dilsel verilerle, fıkhîteki mülkiyet hakkıyla ve bilimsel verilerle uyuşmadığı müşahade edilmiştir.

Sonuç

Kur'an'da Nisâ Sûresi 5. âyetinde geçen *süfehâ* kelimesi başta olmak üzere Bakara Sûresi 282. âyette geçen *sefih* kelimesinin anlam alanına sahâbe döneminden itibaren günümüze kadar her dönemde bazı müfessirler tarafından “kadınların” dâhil edildiği tespit edilmiştir. Bu konuda sahâbeden İbn Ömer ve İbn Abbâs; tâbiûndan Mücâhid, Hasan-ı Basrî ve Dahhâk; daha sonra ise Mukâtil b. Süleymân, Ferrâ, Mekki b. Ebî Tâlib, Ebû Bekir İbnü'l-Arabî ve Mehmet Vehbi Efendi gibi isimleri örnek olarak zikretmek mümkündür. *Sefih* kelimesine kadın anlamı verilmesinde sahâbe ve tâbiûn müfessirleri üzerinde Hz. Peygamber'den kadınlarla ilgili olumsuz rivayetlerin nakledilmesiyle dönemin sosyokültürel ortamındaki olumsuz kadın imajının etkili olduğu söylenebilir. Daha sonraki müfessirler üzerinde ise geçmişteki rivayetleri tekrar etmenin yanında dönemin sosyokültürel ortamındaki olumsuz kadın imajının etkili olduğunu ifade etmek mümkündür.

Sefih kelimesine kadın anlamı verilmesinin tefsirlerde zikredilmesindeki en önemli etkenin sahâbe ve tâbiûn müfessirlerinden gelen rivayetlerin olduğu söylenebilir. Bununla birlikte Hz. Peygamber'den nakledilen “kadınların aklının eksik olduğu ve kadınların sefih olduğu” gibi kadınlarla ilgili olumsuz çağrışım yapan bazı hadislerin konumuzla ilgili âyetlerle ilişkilendirilmesinin, müfessirlerin geçmişte yapılan yorumu aynen kabul etmesinin ve sosyokültürel hayatta kadının aklının eksik olduğu düşüncesinin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunlara ek olarak kadın ve erkeğin yapı olarak birbirinden farklı olmasının da etkili olduğu söylenebilir. Bu verilerden bir veya birkaç etkenin bir araya gelmesinin *sefih/süfehâ* kelimelerine kadın anlamı verilmesinde etkili olduğunu ifade etmek mümkündür.

S-f-h kökünün cahiliye dönemindeki kullanımlarında kadın anlamı olmadığı söylenebilir. Bu kelimenin etimolojisinde ise kadınlar anlamına dördüncü asırdan itibaren “kadın aklının eksik olduğu algısının” yanında İbn Abbâs'ın ilgili âyet üzerine yaptığı “kadınlar sefihlerin en sefihidir” yorumun etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu kökün Kur'an'daki kullanımlarından olan *süfehâ* kelimesinin yorumunda kadınlar anlamı verilmesini ilk eleştiren müfessirin Taberî olduğu tespit edilmiştir. Bu bilgi *sefih* kelimesine kadın anlamı verilmesinin ilk eleştirisinin hicri üçüncü asrın sonlarıyla dördüncü asrın başlarında yapıldığını göstermektedir. Taberî ve Râzî gibi bazı müfessirlerin bu kelimeye kadınlar anlamı verilmesini eserlerinde zikretse de bu konuda eleştirel bir tavır takındığı ve bu görüşü benimsemediği sonucuna ulaşılmıştır. İbn Ebû Hâtim, Sa'lebî ve Mâverdî gibi bazı müfessirlerin de kadınlar dâhil bütün görüşleri verip görüşler arasında tercih yapmadığı müşahade edilmiştir. Bunlara ek olarak *el-Keşşâf* gibi dil bilimsel ağırlıklı tefsirin yanında Kur'an sözlüğü niteliğindeki *Müfredât* ve *Ümdetü'l-huffâz* gibi eserlerde *sefih* kelimesiyle ilgili kadınlar anlamına hiç değinilmemesini bu konuda sessiz bir eleştiri olarak kabul etmek mümkündür.

Süfehâ kelimesine kadın anlamı verilmesinin eleştirisinde dil bilimsel eleştiriler ve kadınlara mehir ve mirastan pay verilmesini emreden âyetlerin bağlamı başta olmak üzere kadınlarla ilgili olumsuzluk ifade eden rivayetlerin kaynağının eleştirilmesi, kadının mülkiyet hakkına sahip olması ve kadının zihin yapısının erkekten geri kalmadığına dair bilimsel veriler gibi farklı argümanların kullanıldığı müşahade edilmiştir.

Sefih kelimesine kadınlar anlamı verilmesi kelimenin anlamını daralttığı söylenebilir. Hâlbuki *sefih/süfehâ* kelimeleri kadın olsun, erkek olsun, küçük olsun, büyük olsun aklı eksik olan ve malını kullanma becerine sahip olmayan herkesi kapsamaktadır. Sonuç olarak *sefih/süfehâ* kelimelerinin genel anlamda cinsiyetten bağımsız olarak, mal idaresi becerisine sahip olmayan (israf eden, akıl hastası) kişilere işaret eden hukuki bir terim olduğu anlaşılmıştır. Çocukların tamamıyla erkek ve kadınlardan herhangi bir sebeple mal idaresi becerisine sahip olmayan kişiler bu kelimenin anlamına girmektedir.

References

- Abd b. Humeyd. (2002). *el-Müntehab fî müsnedi Abd b. Humeyd*. (cilt 1-2). Dâru'l-Belensiye.
- Abdûlbâkî, M. F. (1364). *Mu'cemu'l-mufehres li-elfâzi'l-Kur'an'i'l-Kerim*. Dâru'l-Kütübî'l-Mısriyye.
- Âlûsî, M. b. 'Abdullâh el-Huseynî. (t.y.). *Rûhu'l-me'ânî fî tefsîri'l-Kur'ânî'l-'Azîm ve's-seb'u'l-mesânî* (cilt 1-30). Dâru İhyâi't-Turâsî'l-'Arabî.
- Ateş, S. (1998). *Yüce Kur'an'ın çağdaş tefsîri* (cilt 1-11). Yeni Ufuklar Neşriyat.
- Ayhan, B. (2022). Kur'an'da kadının statüsü. E. Öztürk (Ed.), *Toplum Din ve Kadın* (s. 243-262). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Baltacı, B. (2008). Bakara suresi 282. ayetin genel özellikleri ve fikhî kavramları. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)*, 8(1), 147-177.
- Bardakoğlu, A. (2005). Cahiliyye döneminde kadın. *Soyal Hayatta Kadın* (3. Baskı, s. 13-20). Ensar Neşriyat.
- Buhârî, E. A. M. b. İ. (2002). *Sahîhu'l-Buhârî*. Dâru İbn Kesîr.
- Cessâs, E. B. A. b. A. R. (1992). *Ahkâmu'l-Kur'an* (cilt 1-5). Dâru İhyâi't-Turâsî'l-'Arabî.
- Çakın, K. (1998). Kadınlar ile İlgili Bir Hadis ve Değerlendirilmesi. *Dini Araştırmalar*, 1(1), 5-30.
- Çol, M. (2024). *Hanefî-Mâtürîdî tefsir geleneğinde Ömer en-Nesefî*. TDV Yayınları.
- Derveze, M. İ. (2000). *Et-Tefsîru'l-hadîs tertîbu's-süver hasebu'n-nüzûl* (2. bs, cilt 1-10). Dâru'l-Garbi'l-İslâmî.
- Ebû Hayyân, M. b. Y. E. (1993). *el-Bahru'l-muhît* (cilt 1-8). Dâru'l-Kutubi'l-'İlmiyye.
- Ejder Apay, S. & Özer Uzun, B. (2020). Atasözleri ve deyimlerde toplumsal cinsiyet imgesi. *Journal of International Social Research*, 13(72), 1120-1130. <https://doi.org/10.17719/jisr.10886>
- Ezherî, M. b. A. (1964). *Tehzîbu'l-luga* (cilt 1-15). el-Müessesetü'l-Mısriyyetü'l-Âmme.
- Fahreddîn er-Râzî, E. A. M. b. Ö. (2012). *et-Tefsîru'l-kebîr ev Mefâtîhu'l-ğayb* (cilt 1-16). Dâru'l-Hadîs.
- Ferâhidî, H. b. A. el-. (2003). *Kitâbu'l-'ayn* (cilt 1-4). Dâru'l-Kutubi'l-'İlmiyye.
- Ferrâ, E. Z. Y. b. Z. el-. (1983). *Meâni'l-Kur'ân* (2. bs, cilt 1-3). Âlemu'l-Kütüb.
- Gezgin, A. G. (2015). *Tefsirde semantik metod* (2. bs). Rağbet Yayınları.
- Gültekin, M. (2014). *Bilimsel araştırmalarda kadın-erkek farklılıkları*. Aile Akademi Derneği.
- İbn Ebû Hâtim, E. M. 'A. b. M. R. (1997). *Tefsîru'l Kur'ânî'l-'Azîm* (cilt 1-10). Mektebetü Nizâr Mustafa el-Bâz.
- İbn Kesîr, E.F. İ. b. 'O. b. K. (2013). *Tefsîru'l-Kur'ânî'l-'Azîm* (cilt 1-4) Dâru İbn Kesîr.
- İbn Manzûr. (t.y.). *Lisânu'l-'Arab* (cilt 1-6). Dâru'l-Me'ârif.
- İbn 'Atiyye, E. M. A. H. b. Ğ. (2001). *el-Muharreru'l-vecîz fî tefsîri'l-kitâbi'l-'azîz* (cilt 1-6). Dâru'l-Kutubi'l-'İlmiyye.
- İbnü'l-Arabî, E. B. M. b. A. (2003). *Ahkâmu'l-Kur'ân* (2. bs, cilt 1-4). Dâru'l-Kutubi'l-'İlmiyye.
- Karaağaç, H. (2023). İlâhî ve beşerî fiillerde sefeh ve sefihler. *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(24), 414-443. <https://doi.org/10.53683/gifad.1273739>

- Karagöz, İ. (2004). Kur'an'da sefahet kavramı. *Diyanet İlmi Dergi*, 40(2), 53-58.
- Karşlı, İ. H. (2023). *Kadınlara dair ayetler özelinde tefsir ve sosyokültürel çevre ilişkisi*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Köktaş, Y. (2026). *Tüm yönleriyle kadınla ilgili hadisler*. Ensar Neşriyat.
- Kurtubî, E. 'A. M. b. A. (2010). *el-Câmi ' li-âhkâmi 'l-Kur 'ân* (cilt 1-10). Dâru'l-Hadîs.
- Mâtürîdî, E. M. M. b. M. (2005). *Te 'vîlâtü Ehl-i 's-Sünne tefsîru 'l-Mâtürîdî* (cilt 1-10). Dâru'l-Kutubi'l-'İlmiyye.
- Mâverîdî, E. H. 'A. b. M. B.. (t.y.). *en-Nuket ve 'l- 'uyûn* (cilt 1-6). Dâru'l-Kutubi'l-'İlmiyye.
- Mekkî b. Ebî Tâlib, E. M. (2008). *el-Hidâye ilâ bulûğî 'n-nihâye fî 'ilmi me 'âni 'l-Kur 'ân ve tefsîrihî ve ahkâmihî ve cümelin min fünûni 'ulûmih* (cilt 1-13). Mecmu'atu Buhûsi'l-Kitâb ve's-Sunne.
- Mukâtil b. Süleymân, E. H. (2002). *Tefsîru Mukâtil b. Süleymân* (cilt 1-5). Muessetu't-Târîhi'l-Arabî.
- Oruç, A. B. (2020). *Klasik ve modern dönem tefsir kaynaklarında kadın algısı* (2. bs). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özdemir, R. (2022). İslâm hukukuna göre kadının malî hakları. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (29), 92-119. <https://doi.org/10.35415/sirnakifd.1150728>
- Öztürk, M. (2018). *İlâhî hitâbın tefsiri*. Ankara Okulu Yayınları.
- Öztürk, M. (2024). *İslam kültürünün yumuşak karnı kadın*. Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Râgıb el-İsfahânî. (2009). *Mufredâtu elfâzi 'l Kur 'ân* (4. bs). Dâru'l-Kalem.
- Sa 'lebî, E. İ. A. b. M. b. İ. (2002). *el-Keşf ve 'l-beyân* (cilt 1-10). Dâru İhyâi't-Turâsi'l-'Arabî.
- Semîn el-Halebî, A. b. Y. b. A. D. (1996). *'Umdetu 'l-huffâz fî tefsîri eşrefi 'l-elfâz* (cilt 1-4). Dâru'l-Kutubi'l-'İlmiyye.
- Şimşek, M. S. (2012). *Hayat kaynağı Kur 'ân tefsiri* (cilt 1-5). Beyan Yayınları.
- Taberî, E. C. M. b. C. et-. (2010). *Câmi 'u 'l-beyân 'an te 'vîli 'l-Kur 'ân* (cilt 1-12). Dâru'l-Hadîs.
- Tuksal, H. Ş. (2012). *Kadın karşısı söylemin islâm geleneğindeki izdüşümleri* (4. bs). Otto Yayınları.
- Vâhidî, E. H. A. b. M. (1430). *et-Tefsîru 'l-basît* (cilt 1-25). Cami'atu'l-İmam b. Muhammed es-Su'ud.
- Vehbî, M. (1967). *Hulâsat 'ül-beyân fî tefsîr 'il-Kur 'ân* (4. bs, cilt 1-16). Üçdal Neşriyat Ahmet Sait Matbaası.
- Yasdıman, H. Ş. (2005). Kadının islâm geleneğindeki yeri ve konumuna Yahudi-Hıristiyan kültürün etkilerinden bazı örnekler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (14), 59-94.
- Yazır, E. M. H. (sad. Asım Cüneyt Köksal - Murat Kaya). (2021). *Hak Dini Kur'an Dili* (cilt 1-6). Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Yıldız, İ. (2019). Kur'an ve sünnete göre sosyal hayatta kadın erkek ilişkisi. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 42, 83-109. <https://doi.org/10.30623/harranilahiyatdergisi.620538>
- Yılmaz, K. (2025). Kur'an'da zihinsel engellilik ifade eden kelimelerin semantik çerçevesi. Y. Çelik vd. (Ed.), *İslam Medeniyetinde Engellilik* (s. 13-45). Kitap Dünyası Yayınları.

-
- Yüksel, M. B. (2017). *Kur'an'ı farklı anlama ve nedenleri*. Ankara Okulu Yayınları.
- Zebîdî, M. M. H. (1965). *Tâcu'l- 'arûs*. (cilt 1-40). Matba'atu Hukûmeti'l-Kuveyt.
- Zeccâc, E. İ. İ. b. S. (1988). *Me'âni'l-Kur'ân ve i'râbuhu* (cilt 1-5). 'Âlemü'l-Kütüb.
- Zemahşerî, E. K. M. b. 'O. (2015). *el-Keşşâf 'an hakâiki ğavâmidî't-tenzîl ve 'uyûni'l-ekâvîl fî vucûhi't-te'vîl*. (cilt 1-4). Dâru'l-Kutubi'l-'İlmiyye.

ETHICAL DECLARATIONS

Research and Publication Ethics

I declare that this article is an original work and was prepared in accordance with the principles of scientific research and publication ethics. The article has not been published elsewhere and is not currently under review by another journal.

All sources used in the study have been cited in accordance with academic standards. I declare that the study does not contain plagiarism, fabrication, falsification, or manipulation of data, and that the research findings have been presented in accordance with the principles of scientific integrity.

Author Contributions

The author single-handedly designed, conducted, and analyzed the study and prepared the report for this article. I have reviewed and approved the final version of the article and agreed to its publication.

Conflict of Interest

I declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this manuscript.

Funding

This research did not receive any specific grant, financial support, or funding from any public, commercial, or non-profit funding agencies.

Artificial Intelligence (AI) Usage Disclosure

During the preparation of this manuscript, artificial intelligence tools may have been used solely for limited purposes such as language editing, translation assistance, and stylistic improvement. Any AI-assisted translations or language corrections were carefully reviewed and verified by the author. Artificial intelligence tools were not used to generate the core scientific content, research design, analysis, or scholarly conclusions. All academic responsibility for the content of the manuscript rests entirely with the author.

Copyright and Permissions

I confirm that all necessary permissions for copyrighted materials have been obtained where required and that the manuscript does not violate any intellectual property rights.

Author Approval

I confirm that they have read and approved the final version of the manuscript and consent to its submission and publication.

ETİK BEYANLAR

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu makalenin özgün bir çalışma olduğunu ve bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hazırlandığını beyan ederim. Makale daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış olup başka bir dergide değerlendirme sürecinde değildir.

Çalışmada kullanılan tüm kaynaklar akademik kurallara uygun biçimde atıflanmıştır. Çalışmanın intihal, veri uydurma, veri tahrifi veya manipülasyon içermediğini; araştırma bulgularının bilimsel dürüstlük ilkelerine uygun şekilde sunulduğunu beyan ederim.

Yazar Katkısı

Çalışmanın tasarlanması, yürütülmesi, analizi ve makalenin raporlama aşamasını tek başına yürütmüştür. Makalenin son hâlini okuyup onayladım ve yayımlanmasını kabul ettim.

Çıkar Çatışması

Bu makalenin yayımlanmasına ilişkin herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan ederim.

Finansal Destek

Bu araştırma herhangi bir kamu kurumu, ticari kuruluş veya kâr amacı gütmeyen kuruluş tarafından finansal olarak desteklenmemiştir.

Yapay Zekâ Kullanım Beyanı

Makalenin hazırlanması sürecinde yapay zekâ araçlarından yalnızca dil düzenleme, çeviri desteği ve anlatım iyileştirmesi amacıyla sınırlı ölçüde yararlanılmıştır. Yapay zekâ araçları tarafından yapılan çeviri ve dil düzenlemeleri tarafımdan dikkatle kontrol edilmiştir. Yapay zekâ araçları çalışmanın bilimsel içeriğinin, araştırma tasarımının, analizlerinin veya akademik sonuçlarının oluşturulmasında kullanılmamıştır. Makalenin içeriğine ilişkin tüm akademik sorumluluk bana aittir.

Telif Hakları ve İzinler

Telif hakkı gerektiren materyaller kullanılmışsa gerekli izinlerin alındığını ve çalışmanın herhangi bir fikrî mülkiyet hakkını ihlal etmediğini beyan ederim.

Yazar Onayı

Makalenin son hâlini okudum, onayladım ve yayımlanmasını kabul ettiğimi beyan ederim.